

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Θ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1960 | ΑΡΙΘ. 23

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΙ ΑΥΤΟΕΛΕΓΧΟΙ

Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ

Τὸ καθαρῶς Ποιμαντικὸν ἔργον τοῦ ποιμένος ἀπαιτεῖ ἀφ' ἑνὸς πλήρη γνώσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τῶν πιστῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου πλήρη συνείδησιν τῶν πνευματικῶν του ἱκανοτήτων.

Ἡ ὑψηλὴ θέσις, ἣν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατέχει οὗτος καὶ ἡ ὡς ἐκ τῆς ιδιότητός του ἀπονεμομένη αὐτῷ τιμὴ παρὰ τῶν πιστῶν, τὸν ὑποχρεοῖ νὰ ἴσταται ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως εἰς βαθμίδα ἀνωτέραν αὐτῶν.

Οἱ «Ποιμαντικοὶ αὐτοέλεγχοι» ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἄρθρῳ ἐπιχειροῦν νὰ παρουσιάσουν τὸ φαινόμενον τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ποιμένου ὑπὸ τὴν νοσηρὰν μορφήν ἐκδηλούμενον, καθ' ὃ οὗτος φαίνεται ὑποτιμῶν τὴν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ πιστοῦ.

Εἰς τὸν πραγματικὸν ἠγέτην καὶ δὴ τὸν χειραγωγὸν συνειδήσεων, ὡς εἶναι ὁ ποιμὴν κατ' ἐξοχήν, δὲν εἶναι ἀρκετὸν τὸ ἀξίωμα νὰ τῷ ἐξασφαλίσῃ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχήν, ἀλλὰ πρέπει οὗτος νὰ εἶναι ὄντως ἀνώτερος διὰ νὰ δικαιώσῃ ἐν τῇ συνειδήσει τῶν πιστῶν ἀπολύτως τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ πρὸ παντὸς τὴν ιδιότητά του.

Κούφη ὑψηλοφροσύνη δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ σταθερῶς εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς Ἱερωσύνης Βάθρον καὶ ψυχικὴ ἀνεπάρκεια δὲν δύναται νὰ καλυφθῇ ἐπιμελῶς ὑπὸ τὰ ἐμβλήματα τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος.

Ὅταν ὑπάρχη ἡ συναίσθησις τῶν πνευματικῶν δυνατοτήτων μας τότε τολμῶμεν νὰ ἀντιμετρηθῶμεν μετὰ τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἀντιμέτρησις αὕτη καὶ ἡ σύγκρισις δύναται νὰ μᾶς παράσχῃ τὸ ἀκριβὲς ἡμῶν πνευματικὸν βᾶρος.

Σήμερον οἱ πνευματικοὶ ὀρίζοντες τῶν ἀνθρώπων διηρύνθησαν αἰσθητῶς καὶ τὰ πολύπλοκα ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα κατακλύζουν τὴν συνείδησιν αὐτῶν, ἀπαιτοῦντα λύσιν ἀσφαλῆ καὶ ὀρθήν.

Ὁ ποιμὴν, ὁ πνευματικῶς περιορισμένος, δὲν δύναται ν'

ἀνταποκριθῆ εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ καὶ ὁ πνευματικός του προβολεὺς δὲν δύναται νὰ διεισδύσῃ καὶ ἐλέγξῃ ὀλόκληρον τὸ ψυχικόν του καὶ πνευματικὸν πεδίον. Μάλιστα ὁ ἐν τῇ Πρωτεύουσῃ καὶ τοῖς λοιποῖς μεγάλοις κέντροις τοῦ Κράτους ὑπηρετῶν ἱερεὺς ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ πιστούς, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ὑπερέχει πολὺ τῶν περιορισμένων μορφωτικῶν του στοιχείων.

Χωρὶς νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ἡ ἀρτία μόρφωσις τοῦ ποιμένου δὲν εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὸ ἔργον του σήμερον, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ πιστοῦ δὲν εἶναι, τρόπον τινά, πνευματικὴ νησίς, ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ τῶν ποικίλων ἰδεολογικῶν ῥευμάτων τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, περιβρεχομένη ἀπλῶς καὶ μὴ διαποτιζομένη ὑπ' αὐτῶν. Τὸ βαθύτατον αἶτημα τῆς ψυχικῆς σωτηρίας καὶ προσωπικῆς λυτρώσεως τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου προβάλλει καὶ ἀνακύπτει ἀγωνιώδεις ἐκ τοῦ πνευματικοῦ χάους, τῆς σημερινῆς πραγματικότητος.

Ἐπομένως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ποιμένου ἐν ἀρίστῳ συνδυασμῷ πρέπει νὰ ὑπάρχουν συνηνωμένα ἀρτία εἰδικὴ μόρφωσις καὶ πλήρης γνῶσις τῶν πνευματικῶν αἰτημάτων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Τότε ἔχει τὴν βεβαιότητα «τῆς πληροφορίας τῆς διακονίας» του κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

Δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὁ λειτουργὸς εἰδικῶς τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αἶρει ἐπὶ τῶν ὤμων του κληρονομίαν βαρυτάτην. Εἶναι διάδοχος μεγάλων Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι γνωστὴ τοῖς πᾶσι ἡ ὑπεροχὴ τῶν Πατέρων κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν συγχρόνων αὐτῶν πιστῶν. Ἐὰν σήμερον δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν Ποιμένας τοῦ ἰλιγγιώδους Πατρικοῦ ὕψους, πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀπαραιτήτως τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ ὑψηλὴ ἡμῶν διακονία, ἀπὸ τῶν ποιμαινομένων ὑφ' ἡμῶν.

Ἄς προσθέσωμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ πνευματικὴ κατάρτισις τοῦ ποιμένου γίνεται ἐκδηλοτέρα, ὅταν οὗτος εὐρεθῆ εἰς κύκλον ἔξω τοῦ αὐστηρῶς ἐκκλησιαστικοῦ χώρου καὶ ἐντὸς τοῦ εὐρύτερου κοινωνικοῦ πεδίου, ἐν ᾧ ἡ ἡγέτις τάξις τῶν διανοουμένων κατέχει τὰ πρωτεῖα. Ἐκεῖ πράγματι μορφωμένος καὶ πνευματικῶς καλλιεργημένος ποιμὴν δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ θέσιν.

Ἡ ἀρτία εἰδικὴ κατάρτισις τοῦ ποιμένου, τὸ ὑψηλὸν ποιμαντικόν του φρόνημα, τὸ ἀνώτερον ἠθος καὶ ἡ ἄψογος ἐν παντὶ παράστασις αὐτοῦ, ἡ κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον «σύ-νεσις αὐτοῦ» καὶ ἡ «ὀρθότης τῶν τρόπων»

θά τοῦ ἐξασφαλίσουν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸν σεβασμὸν παρὰ πάντων.

Ἐπειτα ἡ αὐτοκριτικὴ θά ὀδηγήσῃ τὸν ποιμένα νὰ ζυγοστατήσῃ τὴν πνευματικότητα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἱεροῦ λειτουργήματος τῆς πνευματικῆς πατρότητος. Ὁ πνευματικὸς πατήρ δὲν εἶναι μόνον ὁ κριτὴς τῆς ἠθικῶς νοσοῦσης ψυχῆς τοῦ πιστοῦ. Οὔτε ὁ βυθομετρῶν τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαρτωλότητος καὶ ἐπιφέρων τὴν ἴασιν ἢ δίδων τὴν ἀπόλυσιν ἀπὸ τῶν ἡμαρτημένων, θεῖω δικαιώματι ἀσκῶν τὴν ἐξουσίαν ταύτην (Ἰωάνν. κ', 22), ἀλλ' ἡ ἐνώπιον αὐτοῦ φανέρωσις τῆς ἀμαρτωλότητος τοῦ πιστοῦ καθίσταται πολλάκις ἐλεγχος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πνευματικότητος καὶ ἐσωτερικῆς ζωῆς.

Ἡ ἄσκησις τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐξουσίας τοῦ «δ ε σ μ ε ἶ ν κ α ἰ λ ὑ ε ι ν» τὰς ἀμαρτίας τῶν πιστῶν καὶ ἡ περὶ τὰ θεῖα γενικῶς οἰκειότης γεννοῦν ἐν τῇ ἱερατικῇ μας ψυχῇ τὸ συναίσθημα τῆς ὑπεροχῆς ἀπὸ τῶν πιστῶν καὶ τὸ νοσηρὸν συναίσθημα τῆς πνευματικῆς ἀταρεσκείας καὶ ὑπεροψίας. Ἐὰν τὸ ὄμμα τοῦ ποιμένου δὲξῆ καὶ παρατηρητικὸν ριφθῆ εἰς τὰ ψυχικὰ βάθη τοῦ πιστοῦ, θά διαγνώσῃ ἴσως, παρὰ τὰς πτώσεις αὐτοῦ, τὴν ἀγνόητα τῶν διαθέσεων του, ὡς καὶ τὴν ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς κρίνει καὶ κατακρίνει ἑαυτὸν. Θά διαπιστώσῃ ὡσαύτως ψυχικὴν ὑπεροχὴν καὶ λεπτότητα συνειδήσεως τοιαύτην, μὴ συναντωμένην καὶ μὴ ὑπάρχουσαν πολλάκις ἐν τῇ ἱερατικῇ αὐτοῦ καρδίᾳ καὶ συνειδήσει.

Τὸ ἱερὸν ἐξομολογητήριον εἶναι διὰ τὸν ποιμένα τὸ κάτωπυρον τῆς πνευματικῆς του καταστάσεως.

Ἡ αὐτογνωσία λοιπὸν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ θά παράσχη εἰς αὐτὸν τὴν ἀσφαλῆ κρίσιν τῆς ἀτομικῆς του ψυχικῆς καταστάσεως.

*

Ἐν τοῖς προηγουμένοις καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἄρθρῳ κατωπτεύσαμεν τὴν ἱερατικὴν ψυχὴν ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως, ἐπικουρούμενοι ἐν προκειμένῳ ἀπὸ τῶν θέσεων τῆς «χαρακτηρολογίας». Ἐσημειώσαμεν νοσηρὰ στίγματα, πολλὴν τὴν πνευματικὴν ζημίαν προκαλοῦντα διὰ τὸν Ποιμένα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πιστὸν, εἰς ὃν ὁ ὀρθὸς πνευματικὸς προσανατολισμὸς παρεμποδίζεται ἀπὸ τὴν νοσηρὰν ἀχλὺν τὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ ποδηγέτου αὐτοῦ ποιμένου ἐφαπλουμένην εἰς τὸν ψυχικὸν αὐτοῦ ὀρίζοντα.

Ὁ ποιμὴν αὐτοελεγχόμενος ἐν τῷ ποιμαντικῷ αὐτοῦ ἔργῳ, προφυλάσσει ἑαυτὸν καὶ τὸν πιστὸν ἀπὸ τὴν φενάκην τῆς ψευδοῦς πνευματικότητος. Κεῖται ἔξω τῆς χαραχθείσης γραμμῆς τῶν

διατυπωθέντων ἐν τοῖς «Ποιμαντικοῖς αὐτοελέγχοις» ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀναπτύξωμεν ψυχολογικῶς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἰδιομόρφου ζωῆς τῆς ψυχῆς.

Σημειοῦμεν μόνον, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία ἀνάγει τὴν νοσηρότητα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἰς τὴν πᾶσιν τῶν πρωτοπλάστων.

Ἡ Χριστιανικὴ, ἄς εἰπῶμεν, «χαρακτηρολογία» παρέχει ἐν τῇ ψυχολογικῇ αὐτῆς Πινακοθήκῃ, τὰς ποικίλας μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης νοσηρότητος, τὰς ὁποίας ἄριστα ἐξεικόνισεν ὁ χρωστήρ τοῦ Πατερικοῦ λόγου καὶ ἀπέδωκε διὰ θαυμαστῶν ψυχολογικῶν ἀποχρώσεων.

Ὁ ποιμὴν ὁ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλημένος εἰς τὸ ὑψηλὸν ὑπουργεῖα τῆς Ἱερωσύνης, καθοδηγούμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἀρτιότητα τῆς ψυχῆς, ἣν τὸ Θεῖον τῆς Ἱερωσύνης χάρισμα διαρκῶς «ἀ ν α ζ ω π υ ρ ο ῦ μ ε ν ο ν» παρέχει αὐτῷ.

(Τέλος)

Ἄρχιμ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΕΓΚΑΣ

Ο «ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1961

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἄφιερωμένος

εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας.

Περιέχει, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὕλης, καὶ καθημερινὰ διαφωτιστικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ σημειώματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν οὐσίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς διὰ τὸν ἁγιασμόν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν δημιουργίαν ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Συνοδεύεται ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ χρυσοποικίλου πλαισίου, κοσμημένου διὰ βυζαντινῆς εἰκόνας τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΤΙΜΑΤΑΙ (μετὰ πλαισίου) δρχ. 10.

Εἰς ὁμαδικὰς παραγγελίας Ἐνοριῶν παρέχεται ἐπιπτώσις 20%.

«...ΕΤΟΙΜΑΣΑΤΕ ΤΗΝ ΦΑΤΝΗΝ»

Πλησιάζουν και ἐφέτος αἱ ἅγιοι ἡμέραι. Ὅπως κάθε χρόνο, ἔτσι και ἐφέτος ἤρχισαμε τὴν νηστείαν τῶν Χριστουγέννων, ἡ ὁποία μᾶς θέτει εἰς τὸ στάδιον τῆς προετοιμασίας διὰ τὴν ἀξίαν ὑποδοχὴν τῆς μεγάλης Ἑορτῆς. Ἀνεξαρτήτως τοῦ τί ἐκάμαμε πέρυσι και τὰ ἄλλα χρόνια, ἐφέτος πρέπει ἡ προετοιμασία μας διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Θεοῦ Βρέφους νὰ γίνῃ μὲ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν και φροντίδα.

Και εἰς τὴν ὑποχρέωσιν αὐτὴν μᾶς παρακινεῖ ἰδιαιτέρως ἡ θλιβερὰ διαπίστωσις, ἡ ὁποία πίπτει εἰς τὰ βλέμματά μας μόλις ἀνοιξώμε τὸ κατὰ Ἰωάννην ἅγιον Εὐαγγέλιον. ἦπως— ἄς θέσῃ ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν τὸ ἐρώτημα εἰς τὸν ἑαυτὸν του—ἡ παραμέλησις τῆς προετοιμασίας μας διὰ τὸν ἐπάξιον ἑορτασμὸν τῶν Χριστουγέννων γίνῃ ἀφορμὴ ὥστε νὰ ἰσχύσῃ και δι' ἡμᾶς ἡ θλιβερὰ αὕτη διαπίστωσις: «εἰς τὰ ἴδια ἦλθε και οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον»;

Συνήθως κατακρίνομεν τοὺς Βηθλεεμίτας, διότι δὲν ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν. Δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ σᾶς, ἀπήντων εἰς τὴν ἁγίαν οἰκογένειαν, ζητοῦσαν καταφύγιον. Ἔχομεν τόσους ἄλλους νὰ φιλοξενήσωμεν, ἔχομεν τόσα ἄλλα πράγματα, ποὺ γεμίζουν τὸν οἶκόν μας, δὲν ὑπάρχει, δυστυχῶς, θέσις διὰ σᾶς...

Πόσας φορές ὅμως ἐδείχθημεν και δεικνύομεθα ἀγνωμονέστεροι και σκληρότεροι τῶν Βηθλεεμιτῶν! Ἐκεῖνοι ἐκλείον τὴν θύραν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐδικαιολογοῦντο τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐγνώριζον, ὅτι ἡ Παναγία ἦτο ἡ μέλλουσα μήτηρ τοῦ Μεσσίου: ὅτι ἔφερον εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου: ἐδικαιολογοῦντο, διότι τίποτε δὲν τὴν διέκρινεν ἀπὸ τὰς ἄλλας γυναῖκας: ἐβλεπον εἰς αὐτὴν τὴν σύζυγον ἑνὸς πτωχοῦ ἐργάτου. Ἰσως, ἂν ἐγνώριζον ὅτι μετὰ τῆς Μαρίας θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὸν οἶκόν των και ὁ Θεὸς των, θὰ ἐφέροντο κατ' ἄλλον τρόπον και θὰ ἤνοιγον ἀμέσως τὴν θύραν των.

Ἡμεῖς ὅμως ποίαν δικαιολογίαν εἶναι δυνατόν νὰ προβάλωμεν, ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι εἶναι ὁ Πλάστης και Θεὸς μας και

ὅμως Τὸν ἀφήνομεν ἔξω, κρούοντα ματαίως τὴν θύραν τῆς ψυχῆς μας; Ἡμεῖς Τὸν ἐγνωρίσαμεν ὡς ἀτομικὸν λυτρωτὴν μας. Ἐγυῖσθημεν τὴν γλυκύτητά Του ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡσθάνθημεν βαθέως τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν, ποῦ μᾶς προσέφερεν ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἐξομολογήσεως. Ἐδοκιμάσαμεν τὴν ἡδονὴν τὴν ἄρρητον τῆς ἐν Αὐτῷ ζωῆς μας. Εἰς ὁποιοδήποτε σημεῖον τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς μας καὶ ἂν στρέψωμε τὰ βλέμματά μας, θὰ Τὸν ἀνακαλύψωμε Λυτρωτὴν, Εὐεργέτην, Φίλον μοναδικὸν καὶ πολύτιμον. Εἶναι ὁ πρωτότοκος ἀδελφός μας, ὁ ὁποῖος «οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς ἡμᾶς καλεῖν» καὶ ὡς ἐκ τούτου Τοῦ εἶμεθα καὶ ἡμεῖς «ἴδιοι», μὴ ἔχοντες ἄρα οὐδεμίαν δικαιολογίαν ἐὰν Τοῦ φερθῶμεν ὅπως οἱ σύγχρονοὶ Τοῦ «ἴδιοι».

Αἱ ἡμέραι, ποῦ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα, πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς περίοδος ἐντατικῆς προετοιμασίας διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος. Πάντοτε, ἀλλ' ἰδιαιτέρως τώρα, ὀφείλομεν νὰ χρησιμοποιήσωμε διὰ τὴν προετοιμασίαν αὐτὴν τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα μᾶς χαρίζει ἡ Ἐκκλησία, ἐπιδιδόμενοι ἐντονώτερον εἰς τὸν ἀτομικὸν μας καταρτισμὸν. Τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ προαιώνιος Θεὸς κλίνει οὐρανοὺς καὶ κατέρχεται Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν σύμπασα ἡ φύσις προσφέρεται καὶ ἀγάλλεται διὰ τὴν ὑποδοχὴν Του, ἡμεῖς θὰ ἐσημειώνουμε μεγάλην παράλειψιν, ἐὰν δὲν κατεβάλλομεν πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε ἡ ψυχὴ τοῦ καθενὸς μας νὰ γίνῃ μία ἄλλη Φάτνη, φάτνη πνευματικὴ, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἡδύνατο εὐχαρίστως νὰ ἀνακλιθῇ τὸ θεῖον Βρέφος. Ἄς «καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος», διὰ νὰ Τοῦ προσφέρωμε τὴν καρδίαν μας καθαρὰν καὶ ἐξηγνισμένην, κατοικητήριον, ἄξιον νὰ Τὸν δεχθῇ καὶ νὰ Τὸν φιλοξενήσῃ.

Ἐὰν οἱ Βηθλεεμίται ἔδιδαν εἰς τὴν Θεοτόκον τὴν ἀπάντησιν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε θέσις εἰς τοὺς οἴκους των, ἡμεῖς μὲ τὴν σύντονον καὶ ἀξίαν προετοιμασίαν μας, ἅς προσφέρωμε εἰς τὸν Ἰησοῦν ὀλόκληρον τὴν καρδίαν μας, ὀλόκληρον τὴν ὑπαρξίν μας, διὰ νὰ κατοικήσῃ ἐντὸς ἡμῶν καὶ νὰ «μένῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα».

Ἄρχιμ. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΠΟΥΛΟΥΠΑΤΗΣ

Α Δ Ε Λ Φ Ι Κ Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Κάποτε προσῆλθε νὰ κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ἓνα πνευματικὸ πρόσωπο ποὺ εἶναι ἔτσι τακτοποιημένο ὥστε νὰ μπορῇ νὰ κοινωνῇ συχνότερα καὶ ὄχι στὸ χρόνο μονάχα τέσσαρες φορές. Καὶ μάλιστα σὰν πνευματικὸς του, κανόνισα στὸ μῆνα ἐπάνω νὰ μετέχη τῆς θειοτάτης δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ μας. Ὅπου μιὰ μέρα μοῦ ἔρχεται κλαμμένο, σύντριμμα κατασκανδαλισμένο. Τὸ ρώτησα ἀνήσυχα τί τοῦ συμβαίνει καὶ μοῦ ἀπήντησε πὼς «ἔχω στὸ σπίτι μου τοὺς δικούς μου, ποὺ δὲν καταλαβαίνουν τί τοὺς γίνεται, ἔχω καὶ τὸν παπᾶ μας ποὺ σήμερα μὲ κατὰδιασε γιὰ τὴν πῆγα καὶ πάλι στὸ μῆνα νὰ κοινωνήσω κατὰ τὴν καθοδήγησί σας». Τὸ ξαναρωτῶ. Τί σοῦ εἶπε δηλαδῆ; Καὶ μοῦ ἀπαντᾷ: Πάλι μοῦρθε ἀγγελε; Σούπα τὴν πέρασες τὴν θεία Μεταλαβιά; Μπορεῖς, ἀδελφέ, νὰ φαντασθῆς ποῦ ἀνέβηκε τὸ αἷμά μου. Τὸ καθυσύχασα. Δὲν συνέφερε νὰ καταφερθῶ κατὰ τοῦ Ἱερέως. Ἐξήγησα μονάχα τὰς συνεπείας τῆς ἀγνοίας καὶ τοῦ ἐτόνισα, πὼς ἦταν ἓνας πειρασμὸς γιὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ πίστις του. Ἐβλεπεν ὁ Διάβολος πὼς μὲ τὴν τακτικὴ Θ. Κοινωνία προάγονται στὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν οἱ ψυχές. Ὅτι ἔτσι καταρτίζεται τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτι ἔτσι ἀποτοξινοῦται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ δηλητήρια τοῦ κακοῦ. Ὅτι ἔτσι πλουτίζεται ὁ Παράδεισος. Αὐτὰ γιὰ τὸ Σατανᾶ εἶναι βιτριόλι στὸ κεφάλι του. Αὐτὸς θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὸ Χριστό. Νὰ παγώσῃ τίς καρδιές. Νὰ κάμῃ ἀναιμικὲς καὶ καχεκτικὲς πνευματικῶς ὑπάρξεις, γιὰ νὰ γίνουν φρύγανα τοῦ Ἄδη. Κι' ἔχει τόσους τρόπους, τόσες μεθοδίες νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του. Βέβαια, ἀναγκάστηκα νὰ ἐξηγήσω ὄχι μόνον στὸν πλανώμενον Ἱερέα, ἀλλὰ καὶ στίς πυκνὲς ἢ στενωτέρες συγκεντρώσεις μου τὴν ἀνάγκην τῆς τακτικῆς Θείας Μεταλήψεως. Ὡστε καθὼς βλέπεις, πῆρα ἀμέσως θέσι. Καὶ ἐξηγοῦμαι τὸ γιὰτί πρέπει νὰ κοινωνοῦν οἱ πιστοὶ συχνὰ πυκνά, λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ. Πρόσεξέ με λοιπὸν, γιὰτί ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει ὅλους τὸ θέμα καὶ ὄχι τοὺς ὀλίγους.

Ὅθ' ἤθελα μονάχα νὰ σ' ἐρωτήσω ν' ἀπαντήσῃς στὸν ἑαυτὸ σου γιὰτί γίνεται τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Γιὰ ποῖο δηλαδῆ σκοπὸ; Δὲν θέλω τὴ δογματικὴν του πλευρά, γιὰτί σοῦ εἶπα, ὁ σκοπὸς τῶν γραμμάτων μου αὐτῶν εἶναι πρακτικὸς. Ἀλλὰ θέλω νὰ ξέρω καὶ τί κάνουμε ἀδελφέ. Παίζουμε θέατρο; Μαζευόμαστε γιὰ ὀρθοστασία; Πηγαίνουμε ν' ἀκούσουμε καλοὺς ἢ κακοὺς ψαλτάδες, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε ποῦ ἄλλοῦ νὰ πᾶμε; Ἡ πᾶμε νὰ ἀκούσουμε καμμιά ἠθικοδιδασκαλία δεκάλεπτο ἀπὸ

τὸν Α ἢ τὸν Β Ἱεροκήρυκα. Γι' αὐτὸ γίνεται ἡ Θεία Λειτουργία; Λάθος. Μεγάλο λάθος. Πρόσεξε ἀπ' τὸ πρῶτ' τί κάνεις στὴν προσκομιδῇ. Ἐτοιμάζεις τὸν Ἀμνὸν πρὸς σφαγὴν. Καὶ σὲ ποιὸν νὰ τὸν προσφέρῃς; Γίνεται κανένα συμπόσιο; Κανένας γάμος; Γιατί γίνεται ἡ προσκομιδῇ; Τί εἶδους παρασκευές εἶναι αὐτές; Καὶ γιὰ ποιούς ἀδελφέ; Τὸ ρώτησες αὐτό; Ἄλλ' ὅταν τέλος πάντων τὸ Μυστήριον ἐτελειώθῃ, καὶ ἡ Τράπεζα γέμῃ, σὺ ὁ ἴδιος σὲ κάθε Θ. Λειτουργία δὲν προσκαλεῖς τοὺς πιστοὺς νὰ προσέλθουν; Κι' ὅταν προσέρχονται συχνά, τοὺς διώχνεις ἀφοῦ δημοσία τοὺς προσβάλλεις κι' ἐκτίθεις σὰν ἀγράμματος. Ποιὸς ἔχει δικηρὸ ἀπὸ τοὺς δύο σας; ἢ μᾶλλον ἀπ' τοὺς τρεῖς σας; Γιατί ὁ πρῶτος εἶναι ἢ Φυλλάδα σου πού τυπικῶς συμμορφώνεσαι καὶ φωνάζεις «προσέλθετε!» Ὁ δεύτερος εἶσαι ἐσύ, πού, λησμονῶντας τὴν πρόσκλησι προσβάλλεις τὸν Χριστιανὸ πού πλησιάζει γιὰ νὰ κοινωνήσῃ λέγοντάς του πάλι: σούπα τὴν πέρασες τὴν Θεία Μεταλαβία καὶ ξανάρθες τόσο σύντομα; Ἄκουσε, ἀγαπητέ. Ἐσὺ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τὴν ψυχούλα σου πρῶτα-πρῶτα. Νὰ εἶσαι σὰν παπᾶς ἐν τάξει ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἁγίου Θυσιαστηρίου καὶ τοῦ λαοῦ. Πῶς θὰ εἶσαι ἐν τάξει, αὐτὸ εἶναι δικὴ σου δουλειά: καὶ τοῦ Πνευματικοῦ σου. Ὡς πρὸς τὸν πιστό πού κοινωνεῖ συχνά, σὲ ἐποχῇ πού μυριάδες λεγομένων Χριστιανῶν ἀποφεύγουν τὴ Θεία Μετάληψι, ἔστω κι' ἂν ἐκκλησιάζονται, αὐτὸς φέρει τὴν ἄμεσον εὐθύνην καὶ ὁ Πνευματικὸς, πού τὸν καθοδηγεῖ. Ἐσὺ θὰ φανῆς συνεπὴς πρὸς τὸ «μετὰ φόβου Θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε» καὶ στὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω». Σ' αὐτὰ τὰ ἀπλᾶ θὰ στηριχθῆς καὶ δὲν θὰ πέσης ποτὲ ἔξω ὅσο κι' ἂν δὲν ξέρῃς γράμματα. Τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια κανονίζουν τὴ θέσι σου γιατί σὰν στηριχθῆς καλὰ σ' αὐτά, θὰ καταλάβῃς ὅσα χρειάζονται γιὰ σένα καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Οὔτε δικαίωμα ἔχεις νὰ διώχνῃς τὸν κόσμο ἀπὸ τὴν τακτικὴ Θεία Λειτουργία, οὔτε καὶ ἀνάκρισι νὰ κάμῃς γιατί ὁ πιστὸς ἔρχεται συχνά νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Χριστόν. Εἶσαι Ἱερεὺς, ὑπηρετὴς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατῆρ πού πρέπει νὰ θρέψῃς τὰ παιδιὰ σου τὰ πνευματικὰ μὲ τὴν τροφὴ τῆς ἀθανασίας πού σοῦ δίνει ὁ Θεός. Ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, ἀπορεῖ κανεὶς μὲ τὴν ἀχαρκτηρήστη διαγωγὴ ὠρισμένων ἀδελφῶν καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ καθήκοντός των πού σκανδαλίζει τίς ψυχές. Βέβαια μπορεῖ νὰ ἔχῃς πνευματικὸς λόγους πού δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ρίψῃς τοὺς μαργαρίτας στοὺς χοίρους. Ἄλλ' ὑπάρχει τρόπος. Δὲν πειράζει. Κοινωνήσέ τον γιὰ νὰ μὴ σκοτωθῇ ἡ ψυχὴ του μὲ τὴν δημοσία προσβολή, καὶ ἔπειτα κάλεσέ τον στὸ σπίτι σου καὶ ρώτησέ τον γλυκά, πατρικά, μ' ἐνδιαφέρον, ἂν ἐξωμολογήθῃκε, καὶ ἐξήγησέ του, ἐπὶ τέλους, τὴν εὐθύνη πού ἔχει ἐκεῖνος

πού κοινωνεῖ ἀναξίως. Ἄλλ' ἐκτός τούτου μπορεῖς κι' ἀλλοιῶς νὰ βγάλῃς τὴ δική σου εὐθύνη. Τὴν ὥρα πού οἱ σιωπηλοὶ προσμένουν, λέγε τους καὶ πάλιν μὲ γλυκὸ τρόπο: «Παιδιά μου, ἔρχεσθε νὰ πάρετε Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Πρέπει νὰ εἰσθε ἐξομολογημένοι». Καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια ἐσύ νὰ κάμῃς τὸ καθήκόν σου καὶ νὰ χαίρῃς μάλιστα ὅταν τέτοια πνευματικὰ τέκνα ἔχῃς.

Ἄλλ' ἄκουσε ἀδελφέ καὶ κάτι ἄλλο. Τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς μας. Εἶναι αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς μας. Αὐτὸ τὸ εἶναι μας. Δὲν ἔχει νόημα καὶ σκοπὸ ἡ ζωὴ ὅταν δὲν εἶναι ἠνωμένη μὲ τὸ Χριστό. Στὸ εἶπε τόσες φορές ὁ Κύριος. «Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πῖητε αὐτοῦ τὸ Αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς κλπ. κλπ.» (Ἰωάν. ζ', 52, καὶ ἄ.). Δὲν μοῦ χρειάζεται ἄλλο χωρίον. Εἶναι συντριπτικὸ τῆς ἀμελείας μας. Δὲν λέγει ὅποιος κοινωνήσῃ μιὰ φορὰ καὶ μόνον στὰ βαπτίσια του νὰ ξανάρθῃ στὰ γεράματά του... «Ὁ τρώγων μου» καὶ ὄχι ὁ φαγὼν μου ἅπαξ καὶ εἰς τὸ παρελθόν. Δηλαδὴ συνεχῶς καὶ ὁσάκις εὐρίσκεσαι στὸ Ναὸ κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργία. Τώρα ἂν ὑπάρχῃ ἓνα πνευματικὸν ἕκτακτον κάλυμα, δὲν ἐγείρεται ζήτημα. Ἡ ἴδια ἡ συνείδησίς μας μᾶς πληροφορεῖ πὼς δὲν πρέπει νὰ κοινωνήσουμε. Καὶ ὑπάρχει βέβαια κίνδυνος τῆς συνήθειας μὲ μιὰ βλάβη ψυχικὴ γιὰ τοὺς πνευματικῶς ἀτελεστερόους, μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ προσέρχωνται ὄχι μὲ τὴν ἴδια ἱερὴ συγκίνησι, τὸ φόβο, τὸ θρησκευτικὸ δέος. Ἀλλὰ κι' αὐτὸ τακτοποιεῖται ἀπὸ τὸν πνευματικὸ πού φέρει τὴν εὐθύνη τοῦ καταρτισμοῦ ἐκείνων στοὺς ὁποίους ἐπιτρέπει νὰ μεταλαμβάνουν συχνά. Γίνεται δηλαδὴ μιὰ ἀνάκρισις καὶ κατὰ τὴν διάγνωσι τοῦ γιατροῦ κανονίζεται ἡ περαιτέρω πορεία. Πολλὲς φορές μιὰ εὐχάριστος πνευματικὴ κατάστασις, σταθερὰ ἐννοῶ, δὲν εἶναι σημάδι ἀναισθησίας κατὰ τὴ Θεῖα Κοινωνία. Μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχῃ αὐτὸ τὸ καρδιοχτύπι μὲ τὴ συχνή· θεῖα Μετάληψι, ἀλλ' ὅμως ἡ γλυκεῖα διαπότισις τῆς Θ. Χάριτος φέρνει ἀπαλὰ πρὸς τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου τὴν ψυχὴ χωρὶς νὰ βλάπτεται ὁ πιστὸς πού, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ἀναισθητος. Ἡ πρώτη συναισθηματικὴ κατάστασις δὲν θὰ ἐξακολουθῇ νὰ βρίσκεται στὸν ἴδιο βαθμὸ τῆς κυμάνσεως, χωρὶς τοῦτο νὰ μειώνῃ οὔτε τὴν πίστι πρὸς τὴν ἀξία καὶ τὴ δραστηκότητα τοῦ Μυστηρίου, οὔτε καὶ νὰ κάμπτη τὴν ἠθικὴν ἰσχύν τῆς βουλήσεως τοῦ κατὰ πυκνὰ χρονικὰ διαστήματα κοινωνοῦντος πιστοῦ. Ὁ Μέγας Βασίλειος σέ μιὰ του ἐπιστολῇ πρὸς τὴν Καισαρίαν Πατρικίαν μᾶς πληροφορεῖ πὼς τετράκις τῆς ἑβδομάδος ἐκοινωνῶν οἱ πιστοὶ ἦτοι τὴν Τετάρτην, τὴν Παρασκευὴν, τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, καὶ ἂν

ὑπῆρχεν ἐν τῷ μεταξύ μνήμη Ἁγίου. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος εἶναι κατηγορηματικώτερος. Σὲ ἐρώτημα ἂν πρέπει νὰ κοινοῦν συχνὰ οἱ πιστοὶ ἅπαντᾶ; «οὔτε τοὺς ἅπαξ οὔτε τοὺς πολλάκις οὔτε τοὺς ὀλιγάκις ἀλλὰ τοὺς μετὰ καθαρῶν συνειδότος, τοὺς μετὰ βίου ἀλήπτου. Οἱ τοιοῦτοι αἰεὶ προσίτωσαν, οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι μὴδ' ἅπαξ». Τοῦτο σημαίνει πὼς πολὺ ἄσχημα ὠρισμένοι ἀδελφοὶ διώχνουν τὰ πιστὰ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Θεῆς Κοινωνίας ἐφ' ὅσον τὴν ζητοῦν μὲ δίψα πολλή. Εἶναι καθαρῶς ὑποκειμενικὴ ὑπόθεσις ἢ θεῖα μετάληψις, ὅταν μάλιστα οἱ προσερχόμενοι εἶναι εἶπαμε πνευματικὰ πρόσωπα καὶ ἡ πνευματικότης τοὺς πιστοποιημένῃ ἀπὸ τὸν Ἐξομολόγο τοὺς. Χρειάζεται μιὰ συνεργασία ὄχι βέβαια γιὰ τὰ ψυχικὰ μυστικά, ἀλλὰ πρὸς διαφώτισιν ὑπὸ τοῦ Πνευματικοῦ τοῦ ἡμερηίου τῆς ἐνορίας, ἂν μάλιστα εἶναι ἀδαῆς γύρω ἀπ' αὐτὰ τὰ ζητήματα. Μιὰ ἀδελφικὴ συνεργασία, τῶν Κληρικῶν ἔχει πάντοτε εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα πρὸς ὄφελος τοῦ Ποιμνίου. Γιατὶ εἶναι τρομερὸ πρᾶγμα ὁ μὲν Πνευματικὸς ποὺ διαχειρίζεται τὰ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς νὰ κανονίξῃ τὸ χρόνο καὶ τὸν τρόπον τῆς θεῆς μεταλήψεως τῶν πιστῶν, ὁ δὲ λειτουργὸς νὰ φέρῃ προσκόμματα. Γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ πνευματικοὶ τελοῦν ἰδιαιτέρας λειτουργίας χάριν τῶν πνευματικῶν τῶν παιδιῶν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν σκανδαλισμῶν. Γιατὶ δυστυχῶς ὑπάρχουν ὡς πρὸς αὐτὸ καὶ οἰκογενειακοὶ πειρασμοί. Ἄς μὴ προστίθενται καὶ οἱ τοῦ Λειτουργοῦ, Ἱερέως. Δὲν συμφέρει.

Αὐτά, καὶ τώρα ἄκουσέ με γιὰ κάτι ποὺ γιὰ μένα εἶναι παράτυπο καὶ ἀντικανονικόν.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὅποια ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν «Ἐφημέριον» ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις εἰς αὐτοὺς θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας, εἴτε εἰς ἄλλην εἰδικὴν σελίδα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΙΣ ΑΠΟΡΙΑΣ

Η ΣΧΕΣΙΣ ΤΗΣ ΜΩΣΑΪΚΗΣ ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Α'

Μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἱστορίας, τὰς ὁποίας ἐδιδάχθημεν κατὰ τὴν παιδικὴν μας ἡλικίαν, εἶναι ἡ ἐν τῇ Μωσαϊκῇ Ἑξαήμερῳ περιεχομένη, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον εἰς ἕξ ἡμέρας. Ἡ διήγησις αὕτη ἀκριβῶς ὑπῆρξεν ὁ κύριος στόχος τῶν ἀρνητῶν τῆς πίστεως μετὰ τὰς διαπιστώσεις τῶν νεωτέρων θετικῶν ἐπιστημῶν περὶ τῆς κατὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα διαμορφώσεως τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ γεννῶνται τὰ ἐρωτήματα: Εἶναι δικαιολογημένη ἡ κατὰ τῆς διηγήσεως ταύτης πολεμικὴ; Καὶ ποία εἶναι ἡ σχέσις τῆς Μωσαϊκῆς Ἑξαήμερου πρὸς τὴν Ἐπιστήμην;

*

Τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον ἰσχυρίσθησαν ἐναντίον τῆς Μωσαϊκῆς Ἑξαήμερου, εἶναι τὸ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχη γραφῆ αὕτη περὶ τὰ μέσα τῆς β' π.Χ. χιλιετίας ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, διότι δῆθεν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἠγγούουν οἱ Ἑβραῖοι τὴν τέχνην τοῦ γράφειν. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ὁ ὁποῖος προϋποθέτει τὸν Ἰσραὴλ ὡς ἀγράμματον ὀρθῶν, εἶναι πλέον σήμερον ἀπαράδεκτος. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐν Αἰγύπτῳ, Βαβυλωνίᾳ κ.λ.π. ἤλθον εἰς φῶς γραπτὰ μνημεῖα, ἀναγόμενα εἰς αὐτὴν τὴν δ' π.Χ. χιλιετίαν. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τοὺς χετταίκοις νόμους καὶ τὴν κατὰ 500 τοῦλάχιστον ἔτη παλαιότεραν τοῦ Μωϋσέως νομοθεσίαν τοῦ περιφήμου βαβυλωνίου βασιλέως Hammurapi (περὶ τὸ 2000 π. Χ.). Εἰδικώτερον δὲ δὲν δύναται πλέον σήμερον νὰ ἀμφισβητηθῆ ἡ δυνατότης συγγραφικῆς δράσεως τοῦ Μωϋσέως, ἐφ' ὅσον ἀνεκαλύφθη, ὅτι οὐ μόνον ἡ σφηνοειδής, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ σημιτικὴ γραφῆ εἶναι παλαιότερα τοῦ Μωϋσέως¹. «Ἡ ἀνακάλυψις ἀλφαβητικῶν ἐπιγραφῶν, λέγει ὁ Langdon, τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως καὶ μάλιστα ὑπὸ τύπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ στίξις τῶν μακρῶν φωνηέντων εἶναι πλέον εἰς χρῆσιν, καθιστᾷ ἀπολύτως πιστευτόν, ὅτι ἡ π ρ ο μ ω σ α ἰ κ ἡ φιλολογία ὑπῆρξεν εἰς ἀλφαβητικὴν γραφὴν»². Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ ἀγγλου καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας John Garstang εἰς Νιπούρ, Κίς, Ἐρέκ καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Μεσοποταμίας ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ γραφῆ ἦτο γνω-

1. Παν. Μπρατσιώτου, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Π. Δ., ἐν Ἀθήναις 1927, σελ. 75-76.

2. «Ἡ ἐπιστῆμη ὀμιλεῖ», ἐκδ. β', Ἀθήναι 1949, σελ. 120.

στή κατά τὸ 3.000 π.Χ., δηλαδή χίλια πεντακόσια ἔτη πρὸ τοῦ Μωϋσέως³.

Ὡστε ἦτο δυνατόν νὰ γράψῃ ὁ Μωϋσῆς. Καὶ πῶς ἔγραψε τὴν 'Εξάήμερον; Ἀσφαλῶς ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατευθυνόμενος κάλαμος τοῦ περιέλαβε καὶ ἀπεθησαύρισεν ἐν αὐτῇ παναρχαίαν παράδοσιν μονοθεϊστικῆς χροιάς, διατηρηθεῖσαν μέχρι τοῦ Μωϋσέως προφορικῶς τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ἐγγράφως. Ἡ παράδοσις αὕτη ἦτο κοινὸν κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος πρὸ τῆς διασπάσεως αὐτῆς εἰς διαφόρους λαούς, διατηρηθεῖσα καθαρὰ ἐν τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία καθωδῆγει τὸν περιούσιον αὐτοῦ λαὸν καὶ τοὺς θεοπνεύστους πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ συγγραφεῖς αὐτοῦ⁴.

Ὡστε ἡ ἀρχαιότης τῆς Μωσαϊκῆς 'Εξαήμερου εἶναι βεβαιότατη. Ὁσαύτως ἡ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως συγγραφή αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφισβητηθῇ σοβαρῶς. Δι' αὐτὸ ὁ ἐναντίον αὐτῆς πόλεμος ἤλλαξε κατευθύνσιν. Τοιοῦτοτρόπως ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Gunkel καὶ ἄλλων ἐκπροσώπων τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς, ὅτι «ἡ βιβλικὴ περὶ δημιουργίας ἀφήγησις προέρχεται ἐξ ἀρχαίων ἀνατολικῶν μύθων περὶ δημιουργίας»⁵.

'Αλλ' «ἐὰν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἰδιαζούσης θρησκευτικῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐξελιξέως εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἀποδοχὴ εἰδικῆς περὶ αὐτοῦ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ πρέπει νὰ συναποδεχθῇ τις οὐ μόνον, ὅτι ἡ ὑπερφυσικὴ τοῦ λαοῦ τούτου καθοδηγία θὰ ἤρξατο ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἱστορίας αὐτοῦ (τ.ἔ. ἀπὸ τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ), ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔργον τῆς εἰδικῆς ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ θείας προνοίας θὰ ἦτο, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἡ μέριμνα πρὸς διατήρησιν» ὑπ' αὐτοῦ ἀξιοπίστων προφορικῶν ἢ γραπτῶν παραδόσεων. Ὑπὲρ τούτου ἄλλωστε ἐγγυᾶται καὶ τὸ κύρος ἀνδρὸς τῆς διανοητικότητος, τῆς μορφώσεως, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Μωϋσέως⁶.

Ἐπειτα πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν εἰδικώτερον, ὅτι «προδήλως οὔτε τὸ περιεχόμενον τῆς βιβλικῆς διηγήσεως περὶ δημιουργίας, οὔτε ὁ τόνος καὶ τὸ ὕφος αὐτῆς, οὔτε ἡ ἐν γένει μορφὴ τῆς»⁷ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη ἔχει μυθικὸν χαρακτῆρα, ὅπως αἱ κοσμογονικαὶ παραδόσεις ἄλλων ἀνατολικῶν λαῶν. Ἡ ἐμπεριστατωμένη σύγκρισις τῶν συγκεχυ-

3. Αὐτόθι, σελ. 120-121.

4. Παν. Μπρατσιώτου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 144.

5. Παν. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, τόμ. 1, σελ. 356.

6. Παν. Μπρατσιώτου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 143. Περισσότερα περὶ τοῦ Μωϋσέως ἴδὲ ἐν Β. Βέλλα, Θρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Π.Δ.², ἐν Ἀθήναις 1957.

7. Παν. Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ.

μένων τούτων διηγήσεων, πού εἶναι συνυφασμένοι μὲ τοπικιστικούς καὶ πολυθεϊστικούς μύθους, πρὸς τὴν βιβλικὴν διήγησιν περὶ δημιουργίας πείθει περὶ τῆς σοβαρότητος τῆς ὑπεροχῆς τῆς τελευταίας, ἥτις εἶναι «ἀπηλλαγμένη πάσης τοπικιστικῆς καὶ ἔθνικιστικῆς χροιάς καὶ διακρίνεται ἐπὶ ἀπλότῃ ἅμα καὶ σαφενείᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ»⁸.

Ἐπειτα, ἐνῶ αἱ διηγήσεις ἐκεῖναι ἔχουν πολυθεϊστικὸν ἢ πανθεϊστικὸν ἢ ὕλοζωϊκὸν χαρακτῆρα, ἀντιθέτως εἶναι ἐκδηλὸς ὁ μονοθεϊστικὸς καὶ ὑπερόχως ἠθικὸς χαρακτῆρ τῆς βιβλικῆς διηγήσεως⁹. Πράγματι «παρουσιάζεται ὅλως ἀκατανόητον τὸ πῶς εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν τόσον ἡ θρησκεία, ὅσον καὶ ἡ φιλοσοφία ἦσαν ἀκόμη ὅλως ἀανάπτυκτοι, προῆλθεν ἐν τόσον ὑπέροχον μεμετρημένον καὶ ἐξόχως πεφωτισμένον τεμάχιον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Τὸ ἀκατανόητον δὲ τοῦτο καθίσταται ἐτι μᾶλλον ἀνεξήγητον», ὅταν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τόσον «αἱ κοσμογονίαι τῶν ἄλλων λαῶν, αἱ μετὰ τερατωδῶν μύθων συνυφασμένοι καὶ μηδεμίαν σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὴν τόσον σοβαρὰν, σαφῆ καὶ συγκεκριμένην ἀφήγησιν τῆς Γενέσεως», ὅσον καὶ «αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου θεωρίαι μετέπειτα φιλοσόφων, ἔναντι τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς Γενέσεως ἵσταται εἰς ἀσυγκρίτως ὑψηλότερον ἐπίπεδον»¹⁰. Καὶ αὐτὸς ὁ Gunkel ὁμολογεῖ, ὅτι «ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς Γενέσεως καὶ τῶν περὶ δημιουργίας βαβυλωνιακῶν μύθων εἶναι πολὺ μεγάλη»¹¹.

Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι «τὸ περὶ δημιουργίας βιβλικὸν κείμενον εἶναι θεόπνευστον καὶ ὑπόκειται ὡς βᾶσις αὐτοῦ ἢ ἐξ ἀμέσου θείας Ἀποκαλύψεως προέλευσός του. Διότι αὐτόπτης μὲν τῆς δημιουργίας, ὡς οἴκοθεν νοεῖται, οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρξεν... Εἴτε λοιπὸν δεχθῶμεν, ὅτι εἰς τὸν Μωϋσῆν ἀμέσως ἐποιήσατο τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην ὁ Θεός, εἴτε ὅτι εἰς τοὺς πρωτοπλάστους τὸ κατ' ἀρχάς ἐποιήσατο αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ αὐτῶν προερχομένων παραδόσεων στηριχθεὶς ἔπειτα ὁ Μωϋσῆς ὑπὸ τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπισυνήγαγεν ἐκ τῶν παραδόσεων τούτων, τὰ περὶ δημιουργίας στοιχεῖα τῆς ἀληθείας, ἀποχωρίσας αὐτὰ ἀπὸ πάσης νοθεύσεως καὶ πλάνης, εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγομεν συμπέρασμα· ὅτι δηλαδὴ ἡ βιβλικὴ περὶ δημιουργίας

8. Παν. Μπρατσιώτου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 174.

9. Αὐτόθι. Παν. Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ.

10. Ἐνθ' ἄνωτ.

11. Bernard Bartmann, Précis de Théologie Dogmatique traduit par M. Gautier, τόμ. 1, σελ. 264, ἐν Π. Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΙΛΟΘΕΟΝ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΝ»
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ
ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

Ὁ ἄνθρωπος δὲν δίνει στὸ Θεό, ἀλλὰ ἀνταποδίνει.

Ὅταν ὁ Χριστιανός, ἢ μὲ τις ἐλεημοσύνες του πρὸς τοὺς ἀναγκημένους καὶ τοὺς φτωχοὺς, ἢ μὲ τὰ δοσίματα καὶ τὶς προσφορὲς του στοὺς ἱεροὺς ναοὺς, προσφέρει κάτι στὸ Θεό, κυρίως δὲν δίνει, ἀλλὰ γυρίζει πίσω ἓνα μικρότατο μέρος ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ πού ἀπόκτησε καὶ τᾶχει ἀπὸ δωρεὰς τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ τὸ εἶχε καταλάβει πολὺ καλὰ ὁ Ἰακώβ. Καὶ γι' αὐτό, σὰν πιστὸς ὑπῆκοος, ὑποσχέθηκε νὰ πληρώνη τὸ φόρο του στὸ Θεὸ πού τοῦ τᾶδωκε καὶ πού τὰ παραχώρησε· σὰν ἓνα δέκατο ἀπὸ τὰ ὅσα εἰσέπραττε, καὶ πού τὸ χρεωστοῦσε «Ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα πού θὰ μοῦ δίνης, θὰ σοῦ χαρίζω ἐγὼ τὸ ἓνα δέκατο ἀπ' αὐτά» (Γεν. κη', 22). Σοῦ ὑπόσχομαι, Θεέ μου, ν' ἀποδεκατίζω τὰ εἰσοδήματά μου γιὰ σένα. Ἄλλὰ ποιά εἰσοδήματα; Μήπως τᾶχω ἐγὼ ἀφ' ἑαυτοῦ μου; Ἐσύ, Κύριέ μου, μοῦ τὰ δίνεις. Ἐγὼ τίποτα δὲν ἔχω. Ἀπὸ ὅσα ἐσύ θὰ δίνης, σοῦ τὸ ὑπόσχομαι πὼς ἀπὸ ὅλα θὰ σοῦ ἐπιστρέφω τὸ ἓνα δέκατο. Δὲν σοῦ δίνω ἐγὼ τίποτα· ἀλλὰ σοῦ

ἀφήγησις κατὰ τὸ σύνολον αὐτῆς προέρχεται ἐξ ἀποκαλύψεως θείας»¹².

Ἄλλὰ γεννᾶται τώρα τὸ ἐρώτημα: Ποία εἶναι ἡ σχέση τῆς Ἐξαήμερου πρὸς τὰς Ἐπιστήμας; Δὲν περιέχει ἐκεῖνη πράγματα ἀσυμβίβαστα πρὸς ταύτας; Ἀπάντησιν σχετικῶς θὰ δώσωμεν εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἐφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

12. Παν. Τρεμπέλα, ἔ. ἀ., σελ. 356-357.

γυρίζω πίσω χρεωστούμενα. Ἐγὼ τί ἔχω; Ὁ,τι κι' ἂν ἔχω, αὐτὸ εἶναι δική σου δωρεά. Δὲν σοῦ δίνω, παρὰ «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν»! Ἀλλὰ σὺ δίνεις πολλά, πάρα πολλά. Δίνεις δέκα. Δίνεις, ὅσα ἔχω. Κι' ἐγὼ τί σοῦ ἐπιστρέφω; Ἐνα. Κι' ἔτσι, κινδυνεύει τὸ δόσιμό μου, γιὰ τὴ φτώχεια του, νὰ μὴν εἶναι πραγματικά οὔτε ἀπόδοση. Καὶ τὸ μόνο πού τὸ δικαιολογεῖ, εἶναι τὸ ἀνείκαστο ἔλεός Σου καὶ ἡ φιλανθρωπία σου. «Τί νὰ σοῦ ἀνταποδώσω, Κύριέ μου, ἀπέναντι ὅλων ἐκείνων, πού ἐσὺ μοῦ ἀνταποδίδεις;» (Ψαλμ. με', 3).

Ὁ Νόμος τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἀσύγκριτα ἀνώτερος ἀπὸ τὸν παλαιὸ Νόμο.

Ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο μαθαίνομε, πὼς τρία εἶναι τὰ εἶδη τῶν θείων Νόμων. Τὸ ἓνα εἶδος εἶναι οἱ νόμοι τοῦ φυσικοῦ Κόσμου καὶ τοῦ Σύμπαντος, πού εἶναι ἄγραφοι. Τὸ ἄλλο εἶναι ὁ νόμος, πού ἐδόθηκε διὰ τοῦ Μωϋσῆ, πού ἦταν γραφτός. Καὶ τὸ τρίτο εἶδος εἶναι αὐτός, πού μᾶς τὸν ἔδωκεν ὁ Σωτήρας μας· ὁ νόμος δηλαδὴ τῆς θείας Χάρης.

Ἡ ἴδια τριπλῆ νομοθεσία καὶ μὲ τὴν ἴδια τάξην καὶ σειρὰ βλέπομε καὶ διαβάζομε ν' ἀναφέρεται κι' ἀπὸ τὸν προφητὰνακτα Δαβίδ. Καὶ πρῶτον βλέπομε τὸ φυσικὸ νόμο νὰ κηρύττη τὸν Δημιουργό· κατόπιν βλέπομεν τὸ Μωσαϊκὸ νόμο, πού δίνει περισσότερα στοιχεῖα σ' αὐτούς πού θέλουνε νὰ γνωρίσουνε καλύτερα τὸν Δημιουργό. Καὶ κατόπιν ἔρχεται ὁ νόμος τῆς θείας χάρης, πού καθαρίζει τελείως τὴ ψυχὴν καὶ τὴν ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ.

Ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ νομοθετήματα ὅλοι συμφωνοῦνε πὼς τὸ δεῦτερο εἶναι τελειότερον ἀπὸ τὸ πρῶτο. Ἀλλὰ πολὺ πιὸ ἐπάνω κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο κι' ἀπὸ τὸ δεῦτερο εἶναι τὸ τρίτο, πού εἶναι τελειότατο. Καὶ γιὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑψηλότερη ἀκόμη ἀρετὴ τῶν παλαιῶν Δικαίων ἀνθρώπων φαίνεται ταπεινὴ καὶ ἀνύπαρκτη,

ὅταν θελήσης νὰ τὴν συγκρίνης μὲ τὴν ἀρετὴν, ποῦ μᾶς νομοθετεῖ καὶ μᾶς διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Τὰ νήπια τοῦ παλαιοῦ Νόμου, καὶ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ γραφτοῦ, ποτὲ δὲν ἐφάνέρωσαν τόσο δυνατὰ καὶ τόσο οὐρανοφίλητα φτερά, ὅταν ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα ὑψώθηκανε κατόπιν, ὅταν κηρύχθηκε τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ ἄνδρες οἱ σφραγισμένοι μὲ τὴν θείαν χάριν. Ποιὸς μπορεῖ νᾶναι ὑψηλότερος ἀπὸ τὸ διάδοχον τοῦ Ἀβραάμ τὸν Ἰακώβ, ἀφοῦ στὸν Πατριάρχην ἐκεῖνον δοθήκανε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅλες οἱ ἐπαγγελίες; Κι' ὅμως ἂν συγκρίνης τὸν Ἰακώβ μ' ἓναν ἀληθινὸ καὶ τέλειον Χριστιανό, ποῦ πολιτεύεται καὶ ρυθμίζει τὴ ζωὴν του σύμφωνα μὲ τὶς εὐαγγελικὰς διδασκαλίας καὶ ἐντολὰς, θὰ βρῆς, χωρὶς ἄλλο, πῶς ὁ Πατριάρχης στέκεται πολὺ χαμηλότερα.

Πρόσεξε τί προσευχὴν ἔκαμεν ὁ Ἰακώβ, καὶ πῶς προσεύχεται ὁ πραγματικὸς Χριστιανός· καὶ σημείωσε καλὰ στὸ νοῦ σου τὴ διαφορά! Ὁ Ἰακώβ, ὅταν εἶδε τὸ παράξενο ἐκεῖνο καὶ ὑπερφυσικὸ ὄνειρον, ποῦ, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε, τ' ἀνοίχθηκε μ' αὐτὸ «ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ», προσευχήθηκεν ἔτσι: «Ἐάν, Κύριέ μου καὶ Θεέ μου, εἶσαι μαζί μου, κι' ἂν μὲ προστατεύης καὶ μὲ διαφυλάξης στὸν δρόμον αὐτὸν ποῦ ἀκολουθῶ· κι' ἂν μοῦ ἐξασφαλίσῃς τὸ ψωμί μου γιὰ τὸ φαγητό μου καὶ τὸ ροῦχόν μου γιὰ νὰ ντύνωμαι· κι' ἂν μὲ βοηθήσῃς νὰ γυρίσω ἄβλαβος στὸ πατρικόν μου σπίτι, θὰ εἶσαι Σὺ πάντα ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Γεν. κη', 20-21).

Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως μαθαίνουν στὸ Εὐαγγέλιον «Νὰ μὴ φροντίζουν τί θὰ φᾶνε, ἢ τί θὰ πιοῦνε, ἢ μὲ τί θὰ ντυθοῦνε· ἀλλὰ πρῶτα νὰ ζητοῦνε τὴ Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ Δικαιοσύνην του· κι' ὅλα τ' ἄλλα αὐτὰ θὰ τοὺς προστεθοῦνε κατόπιν» (Ματθ. ς', 31-33).

Ὁ Ἰακώβ μοιάζει σὰ νὰ ἐμπορευέται καὶ σὰν νὰ κἀνῃ κάποια συμφωνία μὲ τὸν Θεὸ καὶ τοῦ ὑπόσχεται τὴ Θεοσεβείαν, σὰν μιὰν ἀμοιβὴν καὶ σὰν μισθόν. «Ἄν

μου ἔξασφαλίσῃς τὸ ψωμί μου καὶ τὰ φορέματά μου γιὰ τὸ ντύσιμό μου, τότε θὰ μοῦ εἶσαι ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»!

Ὁ Χριστιανὸς ὅμως τὸν ξέρει καλὰ τὸν Θεό του· καὶ ἀγιάζει τ' ὄνομά του· καὶ ἐπικαλεῖται, μὲ λαχτάραν ἀληθινή, τὴ Βασιλεία του. Καὶ κατόπιν, σὰν ἓνα πρᾶγμα δευτερώτερο, ζητᾷ ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ πρόνοιά του καὶ τὴ διατροφή του καὶ τὴν ἐνδυμασία του « Ἄς ἀγιασθῇ τ' ὄνομά Σου· ἄς ἔλθῃ ἡ Βασιλεία Σου· ἄς γίνῃ τὸ θέλημά Σου ». Καὶ ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ λέει, « δός μας, Θεέ μου, καὶ τὸ καθημερινό μας ψωμί » (Ματθ. 5', 31-33).

Ὁ Ἰακώβ λέγει· θρέψε με· ντύσε με· προφύλαξέ με· καὶ τότε θὰ σὲ γνωρίζω Θεό μου. Ὁ Χριστιανὸς ὅμως λέει « Σὲ γνωρίζω, Θεό μου καὶ Κύριό μου· καὶ σὲ δοξάζω καὶ σὲ ἀνυμνῶ· ἔστω κι' ἂν πεινάσω· κι' ἂν ξεγυμνωθῶ ἀκόμη· κι' ἂν πάθω καὶ τὴν πιὸ μεγάλη ἀκόμη συμφορά· κι' ἂν καταντήσω στὴν ἔσχατη δυστυχία.....

**Οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουνε χρέος ν' ἀνοίγουνε,
μὲ τὴ διδασκαλία τους, τὰ ζωοπάροχα πηγάδια
τῶν Ἱερῶν Γραφῶν.**

Μιά πέτρα, πού γιὰ νὰ τὴν κυλίσουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ ἔπρεπε νὰ μαζευθοῦν ὅλοι μαζὶ οἱ βοσκοὶ τῆς περιφέρειας, τὴν ἐκύλισε μόνος του ὁ Ἰακώβ· « καὶ ἀφοῦ ἐπλησίασεν ὁ Ἰακώβ ἐκύλισε τὴν πέτρα » (Γεν. 28', 10).

Θαυμαστὸς εἶναι ὁ συμβολισμὸς καὶ ἡ ἀλληγορία τῆς περικοπῆς αὐτῆς, ὅπως τὸ λέει ὁ φωστήρας τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος. Οἱ εἰδωολάτρεις, λέει, βοσκοί, δηλαδὴ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι πού, σὲ διάφορες ἐποχὲς καὶ διάφορους τόπους, ἐπροσπάθησαν νὰ κυλίσουν τὴ βαρεῖα πέτρα τῆς κακοθείας πού ἔφραζε τὸ πηγάδι τῆς ἀληθινῆς Θεογνωσίας,

δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν παραμερίσουν· κι' ἔτσι δὲν κατώρθωσαν νὰ ποτίσουν μὲ τὰ ὀλόδροσα καὶ ζωοποιὰ τῆς εὐσέβειας νάματα τὰ ποιμνία τῶν λογικῶν ἀρθρώπων.

Αὐτὸ ὅμως ποὺ δὲν τῶκαμαν ἐκεῖνοι, τὸ ἐπραγματοποίησαν κατόπιν, αὐτοὶ ποὺ ὠρίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεάνθρωπο Σωτῆρα μας Ποιμένες καὶ Διδάσκαλοι. Καὶ ἐνισχυμένοι ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ἐφόλησε μέσα τους, ἐκύλισαν τὴν πέτραν αὐτὴ κι' ἐξέφραξαν τὸ πηγάδι· κι' ἔφεραν στὸ φῶς τὴν κρυμμένην ὡς τότε ἀλήθεια, γιὰ τὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ Θεό, ποὺ ἐδημιούργησε τὸν Κόσμο. Κι' ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ἐγίνηκε λαμπρότατος καὶ τελειότατος κήρυκας τῆς Ὁρθοδοξίας.

Νὰ δέ, πῶς τὸ ἀναπτύσσει γλαφυρότατα τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ θεσπέσιος Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. «Οἱ Ἕλληνες ποιμένες, δηλαδὴ οἱ σοφοὶ τους καὶ οἱ λόγιοί τους, ἂν καὶ ἦσαν πολλοὶ καὶ τὸ προσπάθησαν ὅλοι τους γενικῶς, δὲν κατώρθωσαν παρὰ νὰ τὴν ψηλαφήσουνε μονάχα τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ Θεό. Γιατὶ οἱ γνῶμες τους καὶ οἱ θεωρίες τους δὲν εἶναι σωστές. Ἐπειδὴ παραδέχονται μὲν πὼς ὑπάρχει Θεὸς καὶ θεϊκὴ φύση. Τὸ μεγαλεῖο ὅμως καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀποδίδουνε σ' ὅ,τι θέλησε ὁ καθένας τους.

Κι' ὅμως ἕνας καὶ μόνος ἀπὸ τοὺς Ποιμένες τοῦ Χριστοῦ φθάνει γιὰ ν' ἀποκυλίσει τὴν πέτραν ἀπὸ τὸ πηγάδι, ἂν καὶ εἶναι πάρα πολὺ βαρεῖα καὶ δυσκολοκίνητη· νὰ ξεκαθαρίσει δηλαδὴ τ' ἀπορρίματα καὶ τὸ σαρμὸ καὶ τὴν ἀσάφεια, ποὺ σκεπάζουνε τὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ποτὲ δὲν ἔπαυσαν νὰ φανερώσουνε στὰ Ἕθνη τὴν ἀλήθεια· καὶ νὰ κηρύττουνε τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸ Θεό».

Ἄν ξαναγυρίσωμεν ὅμως στὸν Ἰακώβ, γιὰ νὰ ἰδοῦμε, ὅτι σ' αὐτὸν ἐπραγματοποιήθηκε καὶ μιὰ ἄλλη, πολὺ ὑψηλότερη καὶ πολὺ ἠθικώτερη διδασκαλία. Ἐνας ἦτανε ὁ Ἰακώβ. Ἀλλὰ ἕνας ποὺ ἦτανε πάρα πάνω

ἀπὸ πολλοὺς· καὶ ποὺ ἄξιζε γιὰ πάρα πολλοὺς. Περισσότερο δὲ ἀπὸ κάθε ἄλλον σ' αὐτὸν ἐταίριαζε νᾶναι ὁ Ποιμένας στὴν πεδιάδα ἐκεῖνη τῆς Χαρράν. Γιατὶ αὐτὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ κανένα· οὔτε κι' ἐχρειάζοτανε τὴ βοήθεια κανενός, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ ποίμνιό του ἀπὸ τὴ δίψα· ἀλλὰ μονάχος του ἐκυλοῦσε τὴν πέτραν ἀπὸ τὸ πηγάδι· καὶ μονάχος του ἐπότιζε τὰ πρόβατα. Κακομοιριασμένα καὶ ταλαιπωρημένα εἶναι τὰ πρόβατα ἐνὸς μανδριοῦ, ἂν αὐτὸς ποὺ ἀνέλαβε νὰ τὰ βόσκη, δὲν εἶναι μονάχος του ἱκανὸς καὶ τοῦ λείπη ἡ δύναμη νὰ σηκώσῃ καὶ νὰ μετατοπίσῃ τὴν πέτρα ποὺ σκεπάζει τὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ· καὶ περιμένει γι' αὐτὸ κάθε φορὰ νὰ τὸν συντρέξουνε ἄλλοι γιὰ νὰ τὰ ποτίσῃ!

Ἄλλὰ μήπως δὲν παρουσιάζεται ἡ ἴδια ἀνάγκη καὶ γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατα; Δὲν χρειάζονται κι' αὐτὰ καθημερινῶς πότισμα ἀπὸ τὶς δροσερὲς καὶ κρουσταλλένιες πηγές τῆς σωτηρίας, κι' ἀπὸ τὰ πνευματικὰ πηγάδια τῶν ἁγίων Γραφῶν; Ἡ μήπως καὶ τὸ πηγάδι αὐτὸ τοῦ Εὐαγγελίου δὲν βρίσκεται τάχα συχνὰ σκεπασμένος μὲ χίλιες δυὸ ἀσάφειες καὶ δυσκολίες καὶ μὲ θεωρίες, ποὺ καὶ δυσκολονόητες εἶναι καὶ δυσκολοεξήγητες. Ναὶ βέβαια! κι' ἐδῶ «μεγάλῃ πέτρα σκεπάζει τὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ. (Γεν. κθ', 2).

Κι' ἐδῶ λοιπὸν χρειάζεται ἓνας τέτοιος, σὰν τὸν Ἰακώβ ποιμένας. Ποιμένας, ποὺ νὰ μπορῇ μονάχος του νὰ κυλᾷ τὴν πέτρα, καὶ νὰ ποτίσῃ τὰ πρόβατα. Ποιμένας, ποὺ νᾶναι φωτισμένος μὲ πνευματικὴ σοφία· καὶ ποὺ νὰ μπορῇ νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴν οὐσία ἀπὸ τὸν τύπο· καὶ νὰ ξεσκεπάσῃ τὶς ζωοπάροχες μυσταγωγίες ἀπὸ τὰ καλύμματα, ποὺ σκιάζουνε τὴν ἡλιακὴ του φύση, γιὰ νὰ ζωογονῇ, μὲ τὴν πνευματικὴ του διδασχὴ, τὶς ψυχές τῶν λογικῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ ποὺ διψοῦνε τὴν ἀλήθεια, καὶ νὰ τὶς ὀδηγῇ στὶς βοσκές τῆς σωτηρίας;

Πλὴν... Ἀλλοίμονο.. κακομοιριασμένα καὶ δυσ-
τυχησμένα μου πρόβατα! Τοῦλάχιστον ἐκεῖ τότε στὴ
Χαρὰν οἱ ἄλλοι βοσκοὶ εἶπανε τὴν ἀλήθεια· «Δὲν θὰ
μπορέσωμε — εἶπανε στὸν Ἰακώβ — ναί, δὲν θὰ μπο-
ρέσωμε νὰ τὸ κάνωμε μόνοι μας· ἀλλὰ θὰ περιμένωμε
νὰ μαζευθοῦνε ὅλοι οἱ βοσκοί· καὶ τότε, ὅλοι μαζί, θὰ
κυλίσωμε τὴν πέτρα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ· καὶ
θὰ ποτίσωμε τὰ πρόβατα» (Γεν. κθ', 8).

Ἀλλὰ γνωρίζουνε ἄραγες στοὺς καιροὺς μας αὐ-
τοὺς καὶ οἱ Ποιμένες μας τὴν ἀδυναμία τους; Λένε
ἄραγες, ὅπως ἐκεῖνοι, «δὲν θὰ μπορέσωμε»; Τὸ ἐπι-
θυμοῦνε ἄραγες καὶ περιμένουνε κι' αὐτοὶ νὰ μαζευ-
θοῦνε καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουνε κι' οἱ ἄλλοι σύντροφοί
τους στὸ βόσκημα· «ὥσότου νὰ συναχθοῦνε καὶ οἱ
ἄλλοι Ποιμένες»; Καὶ τὸ τελευταῖο καὶ τὸ χειρότερο·
κι' ἂν τυχὸν μαζευθοῦνε ἀπὸ ὅλη τὴν περιφέρεια, θά-
χουνε ἄραγες τὴ δύναμη ποὺ χρειάζεται, γιὰ νὰ κυλί-
σουνε τὴν πέτρα ποὺ φράζει τὸ πηγάδι;

Κι' ἀκόμα κι' ἓνα ἄλλο! ἀφοῦ τέλος πάντων κυλί-
σουνε τὴν πέτρα, θάχουνε μὴπως τὴν προθυμία καὶ
τὴν ἐπιμέλεια, νὰ ἐπιμένουνε ὡς τὸ τέλος, ὥστε νὰ
πιοῦνε καὶ νὰ ξεδιψάσουνε τὰ κορακιασμένα ἀπὸ τὴ
δίψα πρόβατα; «Θὰ κυλίσουνε ἄραγες τὸ λίθο ἀπὸ τὸ
στόμα τοῦ πηγαδιοῦ; Θὰ ποτίσουνε τὰ πρόβατα»;

Σαστίζω ποὺ τὸ λέω. Κι' ὅμως, ἐγὼ τοῦλάχιστον
τὸ ἐξομολογιέμαι καὶ τὸ ὁμολογῶ φανερά· πῶς ἐδοκί-
μασα κι' ἐγὼ ὁ ἄφρονας νὰ κυλίσω τὴ βαρεία καὶ με-
γάλην αὐτὴ πέτρα ἀπὸ τὸ πηγάδι· ἀλλὰ δὲν τὸ μπό-
ρεσα· κι' ἐταλάνισα τὴν προπέτειά μου· κι' ἐλεεινο-
λογῶ τὴν ἀφροσύνη μου καὶ τὴν ἀπλοϊκότητά μου·
γι' αὐτὸ καὶ παραιτήθηκα· καὶ παραχώρησα στὸν Ἰα-
κώβ τὸ ἔργο, ποὺ ἦτανε πάρα πάνω ἀπὸ τὴ δική μου
δύναμη!

Μετρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἡ ἐποχὴ τοῦ ἐξιλασμοῦ

**Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ
Ἡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΦΑΤΗΝ
ΤΡΑΓΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΕΚΕΙΝΗΣ**

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε...

Ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνα. Ὁ Δεκέμβριος. Μέσα στήν χριστιανική ψυχὴ ὡς τόσο μιὰ ἀνοιξὶς ἀπλώνει τὸ δικό της κόσμον. Κάτω ἀπὸ τὴν ἀνοιξιὰτικὴν αὐτὴν ψυχικὴν ἀτμόσφαιρα ἡ σκέψις συγκεντρωμένη πασχίζει νὰ ὀλοκληρώσῃ τὸ μεγάλο μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Μιὰ ἐξαγνιστικὴ προετοιμασία ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς σαρανταήμερης νηστείας γιὰ νὰ ζήσῃ ὁ Χριστιανισμὸς τὴν μεγάλην χαρὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ποιμένων ἐκεῖ γύρω ἀπὸ τὸ ταπεινὸ σπήλαιον ποῦ σὲ μιὰ νύχτα ἔγινε ὁ θρόνος τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως. Τὸ σπίτι τὸ ἑλληνικόν, καθὼς κάθε χριστιανικὸν βέβαιον σπίτι, ζῆ κατὰ κάτω ἀπὸ μιὰ ὑποσυνείδητον κατάνυξιν. Τὸ μυστήριον τῆς Βηθλεὲμ πρὸς τὸ ὅποιον ὀδηγεῖ κάθε χριστιανὸν ὁ μῆνας αὐτὸς μὲ τὴν βαρεῖαν χειμωνιάτικὴν φύσιν καὶ τὴν ὀλόφωτον καὶ ὀλοάνθιστον ἀνοιξιὰτικὴν ψυχὴν ἀποτελεῖ μιὰ κρούσιν πρὸς περισυλλογὴν καὶ μετάνοιαν. Ξεφυλλίζονται σελίδες, ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔχει γραφῆ μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ εἰς τὴν σεμνὴν κόρην τῆς Ναζαρέτ μὲ τὴν ἀπαστράπτουσαν ὠραιότητα τῆς παρθενίας της. Ἡ περισυλλογὴ καὶ ἡ ἀθέλητη ψυχικὴ κατάνυξις στὸν δρόμον ποῦ ὀδεύει ἡ σκέψις τοῦ χριστιανοῦ ἔχει συνοδοιπόρον τὴν μορφήν τῆς πάγκαλης κόρης ποῦ στάθηκε τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς τοῦ δημιουργοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ νηστεία ποῦ ἔχει καθιερώσει ἡ χριστιανικὴ παράδοσις τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς ψυχικῆς προετοιμασίας γιὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας φάτης φέρνει τὴν σκέψιν κοντὰ στὴν ἀμαρτίαν τὴν ἀνθρωπίνην γιὰ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ κατόπιν πρὸς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ἐξιλασμοῦ. Ζωντανεῦει ὅσο προχωροῦν οἱ ἡμέρες τὸ μεγαλειῶδες μυστήριον. Ζῆ ὁ χριστιανὸς τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Βηθλεὲμ ποῦ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς θὰ καταυγάσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρην μὲ τὴν ὑπέρλαμπρην ἀκτινοβολίαν. Καὶ καθὼς ἡ σκέψις ἐξακολουθεῖ νὰ ὀδεύῃ πρὸς τὸν δρόμον ὅπου εἶναι τὸ σπήλαιον, ὕμνοι ἀγγελικοὶ ἀντηχοῦν γύρω καὶ γίνονται ζωηρότεροι καὶ συγκινητικώτεροι.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε.

Παραμονὴς Χριστουγέννων. Ἄν ἡ χριστιανικὴ σκέψις στρέφεται

τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς προετοιμασίας τῆς ψυχικῆς πρὸς τὸν τόπο τοῦ μεγάλου θαύματος τῆς Βηθλεὲμ ἢ σύγχρονος ἑλληνοχριστιανικῆ σκέψις ξεφυλλίζει γεγονότα ποῦ ἐγνώρισε ἡ ἑλληνικὴ ὀρθοδοξία καὶ ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ. Ὁ ἀλύτρωτος ἑλληνισμὸς ἐγνώρισε κάποια τέτοια ἐποχὴ παραμονῶν τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως τὴν τραγωδίαν ἑνὸς διωγμοῦ ἀπὸ μέρους τῶν ἀλλοθρήσκων κυριάρχων τοῦ σουλτανικοῦ καθεστώτος. Εἶδε νὰ καταργοῦνται προνομία του καθιερωμένα καὶ κατοχυρωμένα ἀπὸ τὸν Πορθητὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀλώσεως, καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Φαναρίου ἐκήρυξε τὸν ὀρθόδοξο Χριστιανισμὸ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας σὲ διωγμὸ. Ἀντιμετώπισε ἡ ἐκκλησία τὴν ἐπιμονὴ καὶ σκληρότητα ἑνὸς Σουλτάνου καὶ ἀντέταξε τὸ σθένος της. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μὲ Πατριάρχου Διονύσιον τὸν Ε΄ διέταξε τότε νὰ κλείσουν ὅλες οἱ ἐκκλησίαι. Ἔτσι οἱ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἐπέρασαν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς ψυχικῆς τῶν προετοιμασίας διὰ τὸ θαῦμα τῆς ταπεινῆς φάτνης χωρὶς νὰ ἠμποροῦν νὰ λειτουργηθοῦν. Ἀκοίμητο τὸ καντήλι ἔκαιε μπροστὰ σὲ κάθε εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ τρεμάμενον φῶς του προσευχόνταν οἱ ἀλύτρωτοι πιστοί. Λαχταροῦσαν ν' ἀκούσουν νὰ σημαίνῃ ἡ καμπάνα. Μὰ ἔμειναν βουβὰ τὰ καμπανασιὰ καὶ οἱ καμπάνες ἦταν καταδικασμένες σὲ σιγή. Ἐβδομάδες ὀλόκληρες—τὴν ἐποχὴ τῶν παραμονῶν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1889—ἡ ἀγωνία βαρεῖα ἐπεκάθητο σὰν βραχνᾶς στὰ στήθια κάθε ὀρθόδοξου τῆς Πόλης καὶ ὅλης τῆς ὀθωμανικῆς κραταιᾶς τότε αὐτοκρατορίας. Ὡς τὴν νύχτα τοῦ μεγάλου θαύματος τῆς Βηθλεὲμ ὁπότε ὑπεχώρησε ἡ σουλτανικὴ σκληρότης καὶ ὑπερίσχυσε τὸ δίκαιον τῶν χριστιανῶν.

Ἀλησμόνητη καὶ ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τῶν παραμονῶν τῶν Χριστουγέννων κατὰ τὴν περίοδο τῆς σκληρῆς κατοχῆς ἀπὸ ἀνααλήτους ἐχθροὺς κατακτητῆς. Ἦταν ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ 1941 ποῦ ἐθέριζε τὴν φυλὴ ὀλόκληρη ἢ πεῖνα. Ἐξασθενημένα κορμιά ἐπεφταν ἀναρίθμητα στοὺς δρόμους λιπτόθυμα καὶ τὸ δράμα τῶν παιδιῶν ποῦ πέθαιναν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τροφῆς προκαλοῦσε σπαραγμὸ. Ραχήλ κλαίουσα τὰ τέκνα της.. Ἔτσι καὶ ἡ φυλὴ θρηνοῦσε τὸν χαμὸ τῶν παιδιῶν της σὲ ἐκτέλεσι ἑνὸς ἀπανθρώπου προγράμματος φυλετικῆς ἐξοντώσεως. Ἡ θρησκεία στάθηκε καὶ τὴ φορὰ αὐτὴ καταφύγιον παρηγορίας καὶ ψυχικῆς ἀντοχῆς. Σβυσμένα τὰ περισσότερα καντήλια τῶν ἐκκλησιῶν μὲ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λαδιοῦ. Μὰ ἡ φλόγα τῶν ψυχῶν τῶν χριστιανῶν ἔμενε ἀναμμένη αὐτὴ μὲ τὴν πεποίθησιν μιᾶς καλύτερης αὔριο. Θαῦμα ἡ ἀντοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ σὲ μιὰ τέτοια σκληρὴ περιπέτεια. Καὶ ἐπλησίαζε ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀναμονὴ τῆς ἡμέρας αὐτῆς δυνάμωνε τὸ θάρρος καὶ ἐνίσχυε τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου. Ὁ Θεὸς ποῦ θὰ ἐβρεφουρ-

γειτο μέσα εις τὰ σπάργανα θὰ ἐπροστώτευε αὐτὸς καὶ τὰ βρέφη τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ποὺ τὰ ἔζωνε ἢ ἀπειλή τοῦ πλήρους ἐξοντωμοῦ.

Στὴν σκέψι ξαναγυρίζει τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῶν παραμονῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ ἡ ἄλλη τραγικὴ περιπέτεια τοῦ Δεκεμβρίου ποὺ ἓνας ἀδελφοκτόνος πόλεμος ἔφερε ἀντιμέτωπο τὸ ἔθνος σὲ δύο ἀντίθετες παρατάξεις. Πολιορκημένες σχεδὸν ἀπὸ τὴν παράνομη ἐπαναστατικὴ παράταξι οἱ περισσότερες συνοικίαι τῆς πρωτεύουσας. Ἡ ἀπειλή τοῦ θανάτου σκορπισμένη, σὲ κάθε γωνιὰ τῆς πολιορκημένης αὐτῆς ἀθηναϊκῆς περιοχῆς καὶ οἱ κάτοικοί της σὲ ὑπόγεια καὶ σὲ καταφύγια σωτηρίας. Ἀπὸ μακρὰ ἔφθαναν οἱ καμπανοκρουσίαι ἀπὸ τὰ καμπαναριὰ τῆς ἐλευθέρης πόλεως καὶ οἱ πολιορκημένοι τῶν συνοικιῶν ποὺ τὰς ἤλεγχαν οἱ παράνομοι στασιαστὲς ἔχυναν δάκρυα πικρὰ καὶ γονατισμένοι ἐδέοντο καὶ γιὰ τὴν ἰδικὴ τους ἀπολύτρωσι. Οἱ παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων εὐρῆκαν τὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς συνοικίαι αὐτὲς κάτω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγωνιώδους ἀναμονῆς. Καὶ ὁ πόνος ἠπλώνετο στὰ χεῖλη ὄλων. Ἄραγε θὰ ξημέρωναν καὶ γι' αὐτοὺς τὰ Χριστούγεννα μὲ ἀτμόσφαιρα ἐλευθερίας; Ἡ λαχτάραι τῆς ἐκκλησίας κρατοῦσε ὅλο τὸν κόσμον αὐτὸν σὲ μιὰ παράδοξη ψυχικὴ ἀνάτασι. Ἄς ἄκουαν καὶ αὐτοὶ νὰ σημάνῃ ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας τους! Ἡ δύναμις τῆς πίστεως καὶ ἡ προσήλωσις πρὸς τὴν θρησκείαν σπάνια εἶχαν ἐκδηλωθῆ τόσο ὅσο κατὰ τὶς παραμονὲς αὐτὲς τῶν Χριστουγέννων μὲ τὸ φοβερὸ διχασμὸ καὶ μὲ τὸν ἀπάνθρωπον ἀδελφικὸν πόλεμον.

Λησμονῶντας τὰ περασμένα ζοῦμε τώρα κάτω ἀπὸ τὸν ἀνοιξιᾶτικο ψυχικὸν μας κόσμον ποὺ ὀδηγεῖ τὴν σκέψιν μας ἐκεῖ ποὺ σὲ λίγες μέρες θὰ ξαναζωντανέψῃ; ἔστω καὶ ὀραματιστικὰ τὸ μεγάλο μυστήριον τοῦ σπηλαίου καὶ ποὺ θὰ ἀκουσθῇ μαζί μὲ τοὺς ἀγγελικοὺς ὕμνους καὶ ὁ ὕμνος γιὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...

Ἡ προετοιμασία μας ἢ ψυχικὴ γιὰ τὶς στιγμὰς αὐτὲς γίνεται ὀλοένα μιὰ ὑπερκόσμια ἀνάτασις.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

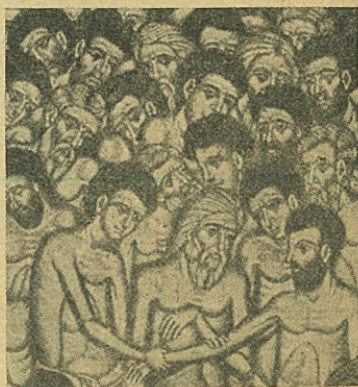
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί.

Ἦτανε κάποιος ἀναχωρητής, πολὺ διακριτικὸς καὶ στοχα-
στικὸς ἄνθρωπος, ποὺ ἤθελε νὰ μείνῃ σὲ μοναχικὸ κελλί, μὰ δὲν εὐ-
ρισκε γιὰ κείνη τὴν ὥρα τέτοιο.

Τῶμαθε λοιπὸν αὐτὸ ἓνας ἄλλος Γέροντας, ποὺ εἶχε στὴν κατοχὴ
τοῦ ἑνα παράμερο κελλί ἀδειανό, καὶ τοῦ τὸ πρόσφερε καλοπροαί-
ρετα, γιὰ νὰ μείνῃ προσωρινὰ ἐκεῖ, ὡσότου νὰ βρεθῆ κανένα ἄλλο.
Κι' ἐκεῖνος ἐπῆγε κι' ἔμεινε σ' αὐτό. Σὰν ξενοφερμένος λοιπὸν ποὺ
ἦτανε, πηγαίνανε πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἐμένανε στὸ μέρος ἐκεῖνο
καὶ τὸν ἐβλέπανε· καὶ τοῦ πῆγαι-
νε κι' ὁ καθένας, τὸ κατὰ δύναμιν.
Κι' ἐκεῖνος τοὺς ἐδεχότανε καὶ
τοὺς ἐφιλοξενοῦσε.

Ὁ Γέροντας λοιπὸν, πρὸς τοῦ
παραχώρησε τὸ κελλί, τὰ μάθαινε
αὐτὰ καὶ τὸν ἔπιασε φθόνος καὶ
ζήλεια· κι' ἄρχισε νὰ κακομελετᾷ
κι' ἔλεγε — Κύτταξε νὰ ἰδῆς! Ἐγὼ
κάθομαι ἐδῶ καὶ ἀσκητεῦω σκληρὰ
χρόνους καὶ χρόνους τώρα. Κι' ὁ-
μως κανεὶς δὲν πατᾷ τὸ ποδᾶρι τοῦ
στὸ κελλί μου. Κι' αὐτὸς ὁ ξενο-
φερμένος δὲν ἔχει πάρα λίγο καιρὸ
ποὺ ἤλθε, κι' ὅλος ὁ κόσμος τρέχει καὶ πάει καὶ τὸν βλέπει.

Φωνάζει λοιπὸν τὸν ὑποτακτικὸ τοῦ καὶ τοῦ λέει — Νὰ πᾶς καὶ
νὰ τοῦ εἰπῆς, νὰ μ' ἀδειάσῃ ἀμέσως τὸ κελλί, γιὰτὶ τὸ χρειά-
ζομαι.

Ἐπῆγε λοιπὸν ἀμέσως ὁ ὑποτακτικὸς καὶ τοῦ εἶπε — Μ' ἔστειλεν
ὁ Ἀββᾶς μου, νὰ σὲ ἰδῶ ἂν εἶσαι καλὰ καὶ νὰ τοῦ εἰπῶ πῶς τὰ περ-
νάς. Κι' ἐκεῖνος τ' ἀπάντησεν — Ἄς εὐχεται γιὰ μένα· γιὰτὶ τὸν τε-
λευταῖον αὐτὸ καιρὸ δὲν εἶμαι καὶ τόσο πολὺ καλὰ κι' αἰσθάνομαι
βάρητα καὶ πόνου στὸ στομάχι μου.

Ἐγύρισε λοιπὸν στὸ Γέροντά του ἐκεῖνος καὶ τοῦ εἶπε — Μ' ἀ-
πάντησε, πῶς σύντομα θὰ βρῆ κάποιον ἄλλο κελλί καὶ θὰ φύγῃ.
Ἐπέρασαν λοιπὸν ἀπὸ τότε τρεῖς ἡμέρες· κι' ὁ Γέροντας εἶπε πάλι
στὸν ὑποτακτικὸ τοῦ — Νὰ πᾶς καὶ νὰ τοῦ πῆς, πῶς ἦ θὰ φύγῃ ἀμέ-
σως, ἢ θὰ πάω μονάχος μου καὶ θὰ τὸν βγάλω μὲ ξυλοδαρμό. Κι'

έκείνος έπήγγε και τοῦ εἶπε· — Ὁ Ἀββᾶς μου, ἀκούει πῶς εἶσαι ἄρρωστος και λυπᾶται κατάκαρδα. Μ' ἔστειλε λοιπόν νά ἰδῶ τί κάνεις. Κι' ἔκείνος τ' ἀπάντησε — Πές του, πῶς μέ τήν εὐχή του ἔγινεκα πλέον καλά. Κι' ὁ ὑποτακτικός ἐγύρισε και εἶπε στοῦ Γέροντά του — Μοῦ εἶπεν, πῶς ὡς στήν ἐρχόμενη Κυριακή, θά τ' ἀδειάσῃ τὸ κελλί και θά φύγῃ...

Σάν ἤλθε λοιπόν ἡ Κυριακή, κι' ὁ ἀναχωρητής δέν τ' ἀδειασε τὸ κελλί, ὁ Γέροντας ἀναψε και κόρωσε· κι' ἐπῆρε τὸ ραβδί του, κι' ἐξεκίνησε νά πάῃ νά τὸν δεῖρῃ και νά τὸν διώξῃ.

Ὅταν λοιπόν ἐξεκινούσε, τοῦ εἶπεν ὁ ὑποτακτικός του — Δέν μ' ἀφήνεις, Γέροντά μου, νά πάω ἐγὼ λίγο προτῆτερα· γιατί μποροῦνε νά βρεθοῦνε ἐκεῖ και τίποτε ξένοι και σκανδαλισθοῦνε; κι' αὐτὸς τοῦδωκε τήν ἀδεια.

Ἐπρόλαβε λοιπόν ἔκείνος και πήγε πρῶτος και τοῦ εἶπε· — Ἐρχεται ὁ Ἀββᾶς μου, γιὰ νά ἰδῇ και νά σέ πάρῃ μαζί του στοῦ κελλί του. Κι' αὐτός, μόλις ἄκουσε γιὰ τήν ἀγάπη πού τοῦ φανερώνει ὁ Γέροντας, συγκινήθηκε πολὺ κι' ἔτρεξε νά τὸν προαπαντήσῃ. Κι' ἀπὸ μακρὰ πού τὸν εἶδε, τοῦβαλε μετάνοιες και τοῦλεγε·—Μὴν κάνῃς τέτοιο κόπο Γέροντά μου· κι' ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς τήν ἀγιωσύνη σου.

Κι' ὁ Θεός, πού εἶδε τήν προσπάθεια τοῦ ὑποτακτικοῦ, ἐφώτισε τὸν Ἀββᾶ κι' αἰσθάνθηκε κατάνυξη στήν καρδιά του. Ἐπέταξε λοιπόν τὸ ραβδί του, κι' ἔτρεξε και τὸν ἀγκάλιασε και τὸν ἐφίλησε· και τὸν πήρε και στοῦ κελλί του, σάν νά μὴν εἶχε γίνε τίποτα.

Και εἶπε στοῦν ὑποτακτικό του — Ἀπ' αὐτὰ πού σοῦλεγα, δέν τοῦ εἶπες τίποτα; Κι' ἔκείνος τ' ἀποκρίθηκε — Συμπάθα με, Γέροντά μου· γιατί δέν τοῦ εἶπα.

Κι' ὅταν τ' ἄκουσε αὐτὸ ὁ Γέροντάς του καταχάρηκε και κατάλαβε καλά, πῶς ὁ φθόνος πού ἔνοιωθε ἦτανε Σατανικός. Κι' ἐκείνη μὲν τήν ὥρα περιποιοῦντανε τὸ Γέροντα ἀναχωρητή. Σὲ λίγο ὁμως πού ἐφυγε, ἐπρόσπεσε στοῦ μαθητή του και τοῦλεγε — Ἀπὸ ἐδῶ και πέρα, ἐσὺ θάσαι ὁ Πατέρας κι' ἐγὼ θάμαι ὁ ὑποτακτικός. Γιατί μόνον χάρις σ' ἐσένα ἐσωθήκανε δυὸ ψυχές.

Πώς καταπολέμησε ὁ ἅγιος Μακάριος τὸν πειρασμὸ τῆς ματαιοδοξίας.

Τὸν μεγάλο Μακάριο ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια τὸν ἐπειράξανε κάποτε πολὺ οἱ πειρασμοὶ τῆς ματαιοδοξίας. Καὶ ὅλο τοῦ ὑποβάλανε τὴ σκέψη νὰ παρατήσῃ τὸ κελλί του καὶ νὰ πάη νὰ μείνῃ στὴ Ρώμη· γιὰ τὸ καλὸ τάχα τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιὰ νὰ βοηθῆ τοὺς ἄρρωστους, ἐπειδὴ τὸν εἶχε καταξιώσει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ νάχη μεγάλην ἐπιβολὴ ἐπάνω στὰ πονηρὰ πνεύματα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἅγιος ἀντιστεκότανε γενναῖα στοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς, πού τὸν ἐνοχλοῦσανε ἀδιάκοπα, κι' αὐτοὶ γιὰ νὰ κατορθώσουνε νὰ τὸν ξεπορτίσουνε ἐκάνανε σφοδρότερη τὴν ἐπιθεσί τους, ξαπλώθηκε κατάχαμα ἐμπρὸς στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ του, καὶ μὲ τρόπο πού τὰ πόδια του νὰ βγαίνουν ἔξω, κι' ἔλεγε στὰ δαιμόνια τῆς κενοδοξίας — Ἐμπρός! ἂν μπορῆτε, τραβήξετέ με ἀπὸ τὰ πόδια, γιὰ νὰ μὲ πᾶτε ἐκεῖ πού θέλετε. Γιατί ἐγώ, θεληματικά μου, δὲν θὰ τὸ κουνήσω ἀπὸ ἐδῶ. Ἄν λοιπὸν ἔχετε τὴ μπόρεση νὰ μὲ σηκώσετε ἀπὸ κατάχαμα πού βρίσκομαι, κάμετέ το· γιατί ἐγώ ἔκαμα ὄρκο νάμαι ἔτσι ξαπλωμένος ὅλη τὴν ἡμέρα κι' ὡσότου νὰ βραδεῖαση· καὶ δὲν θὰ σᾶς ὑπακούσω.

Ἐμεινε λοιπὸν ὀλημερὶς ξαπλωμένος, κι' ἐσηκώθηκε μονάχα σὰν ἐνύχτωσε βαθεῖα. Ἄλλὰ καὶ τὴ νύχτα δὲν ἔπαψαν νὰ τὸν ἐνοχλοῦνε τὰ δαιμόνια· καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερον ἀκόμη.

Ἐσηκώθηκε λοιπὸν ὁ Ἅγιος κι' ἐπῆρε ἓνα ζιμπίλι, πού χωροῦσε ὡς τριάντα περίπου κιλά καὶ τὸ ἐγέμισε μὲ ἄμμο· κι' ἀφοῦ τὸ φορτώθηκε στὸν ὤμὸ του ἄρχισε νὰ τριγυρίζῃ, ἐπάνω κάτω, μέσα στὴν ἔρημο.

Τὸν συναπάντησε λοιπὸν ὁ κοσμήτορας Θεοσέβιος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια καὶ τοῦ εἶπε· — Τί σηκώνεις, Ἄββᾶ μου; Ἄφησέ με νὰ σὲ ξαλαφρώσω καὶ νὰ τὸ σηκώσω ἐγώ, γιὰ νὰ μὴν ταλαιπωριέσαι καὶ βασανίζεσαι ἄδικα. Κι' ἐκεῖνος τ' ἀπάντησε — Βασανίζω αὐτὸν πού μὲ βασανίζει· γιατί τὸν ἀφήκα ἀνεμπόδιστο, καὶ δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ μὲ παρακινᾷ νὰ παρατήσω τὸ κελλί μου καὶ νὰ φύγω...

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐπερπάτησε πολλὴν ὥρα σηκώνοντας τὸ βάρος αὐτό, ξαναμπῆκε τέλος στὸ κελλί του, ἀφοῦ εἶχε πλέον κατακουράσει ὅλως διόλου τὸ κορμί του.

Ἄποδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

ΓΙΑ ΝΑ ΤΗ ΔΙΑΦΥΛΑΞΩΜΕ ΑΤΡΩΤΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΥΤΙΚΕΣ ΠΛΑΝΕΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ εἰκονογραφία, ἡ ὕμνωδία, ἡ εὐχολογία, ἡ κινήσιολογία τῆς λατρείας, καὶ γενικὰ ὅλη ἡ πολύτροπη καὶ πολυμερὴς χρησιμοποίησις τοῦ αἰσθητικοῦ παράγοντος στὸ ἀγιαστικὸ ἔργο, ποῦ ἀσκεῖται ἰδίως μέσα στὸν ὀρθόδοξο ναό, δείχνουν δυὸ κυρίως πραγματικότητες: τὴν ἀκόμα καὶ μορφολογικὴ συνέπεια πρὸς τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν ἀποκλειστικὴ ἐξυπηρέτησι τῆς κατανύξεως, ἡ ὁποία ἀντικαθιστᾷ ἐξ ὀλοκλήρου, στὸν πνευματικόν, τὸν ἀναγεννημένον ἄνθρωπον, τὴν αἰσθητικὴ συγκίνησι.

Τὸ ὠραῖο, στὸν χριστιανισμό, εἶναι μιὰ ἀξία ποῦ ἐκτείνεται πέρα ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ φυσικοῦ κόσμου, πάνω ἀπὸ τὰ βιώματα τοῦ ψυχικοῦ καὶ σαρκικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀξία αὕτη ἐμφανίζεται καὶ θεραπεύεται μέσα σὲ καθαρὰ πνευματικὸ κλίμα καὶ παίζει στὴν οἰκονομίαν τῆς σωτηρίας ἕνα ἀναγωγικὸ ρόλο. Ἡ τέχνη, ἔτσι, στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει σὰν πρότυπόν της τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους ἐκφράσθηκε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ (Ἁγία Γραφή) καὶ δημιουργεῖ μὲ κριτήρια ὄχι φυσικά, ἀλλὰ ἀναγωγικά, ὀδηγώντας σὲ μιὰ συνάντησι τῶν αἰσθήσεων μὲ τὶς ὑπερκόσμιες πραγματικότητες. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ θυμηθῆ γιὰ λογαριασμό της τὰ λόγια τοῦ Πλάτωνος, στὸν «Φαῖδρο»: «Γι' αὐτὸν ποῦ προσκολλᾶται στὸ ὠραῖο, εἶναι ὠραῖο ἐπίσης νὰ ὑφίσταται καὶ τὶς συνέπειες αὐτῆς τῆς προσκολλήσεως». Ἡ ἀναγωγή ἀπὸ τὴ φυσικὴ ὠραιότητα στὴν πνευματικὴ εἶναι μιὰ ὁμορφιά ζωῆς, ποῦ καθὼς ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ, χαρακτηρίζεται κι' αὕτη ἀπὸ τὸ στοιχεῖο τῆς ἀσκητικῆς στερήσεως, τῆς ἀνόδου ἀπὸ τὴ σαρκικότητα καὶ τὴν ψυχικότητα στὴν πνευματικότητα.

Βλέποντας κανεὶς μιὰ ὀρθόδοξο εἰκόνα, παρατηρεῖ τὴν ἔλλειψι τρίτης διαστάσεως, τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν φόρτο τῶν περιγραφικῶν λεπτομερειῶν, ποῦ ἀντιστοιχοῦν στὰ φθαρτὰ στοιχεῖα τοῦ ἔγκοσμου κάλλους, τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικὴν χρησιμοποίησι τῆς

κατὰ μέτωπο παρουσιάσεως τῶν ἀγίων μορφῶν. Ἐχει σαφῆ τὴν ἐντύπωσι ὅτι αὐτὸ πού βλέπει στὴν εἰκόνα, ἔρχεται πολὺ κοντά του καὶ παράλληλα τὸν ἐξυψώνει ἀπὸ τὸν κόσμον. Παρατηρεῖ ἀκόμα, μὲ λίγη ἐμβάθυνση, ὅτι οἱ λεπτομέρειες τῆς συνθέσεως ἀνταποκρίνονται, τονίζοντάς τα ἀνάλογα, σὲ ἱστορικὰ ἢ δογματικὰ δεδομένα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ὅπως ἡ Γραφή εἶναι ὄχι φυσικὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ περιγραφικὴ, ὅπως ἡ Ἀποκάλυψις ὑπαινίττεται ἢ δείχνει κάτω ἀπὸ τὶς μορφολογικὰς ἐπιφάνειαι τὴν τάδε ἢ τὴν δεῖνα ἀλήθεια, ὅπως ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι μία κένωσις τῆς θεότητος καὶ παράλληλα μιὰ ἐξύψωσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ δόξα τῆς θεότητος, ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι κι' ἡ εἰκόνα.

Ἡ ἀκριβεία αὐτῆ, πού διακρίνει τὴν εἰκόνα στὴν οὐσιαστικὴ καὶ μορφολογικὴ ἀντιστοιχία της πρὸς τὴ Γραφή, μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθῇ πρόχειρα μ' ἕνα-δυὸ παραδείγματα.

Οἱ ὀρθόδοξοι εἰκόνες τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως ἀναπτύσσεται σὲ μελέτη ξένου ὀρθόδοξου ἱεράρχου, δὲν παρουσιάζουν ποτὲ τὸν Κύριον ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸ μνημεῖο κι' οὔτε τὸν ἄγγελον νὰ ἀποτραβᾷ τὸν λίθον, ὅπως κάνουν οἱ δυτικοὶ ζωγράφοι. Γιατί; Διότι ἡ Γραφή ἀφήνει νὰ ἐννοηθῇ σαφῶς, ὅτι ὁ Κύριος βγήκε ἀπὸ τὸν τάφον ἐνῶ ὁ λίθος βρισκόταν στὴ θέσι του (ἐσφραγισμένου τοῦ τάφου) κι' ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸ γεγονός αὐτό. Οἱ ὀρθόδοξοι παραστάσεις τῆς Ἀναστάσεως δείχνουν τὸν Χριστὸ ἤδη ἀναστημένο, νὰ ἀπελευθερώνη τοὺς προπάτορες.

Ἄλλο παράδειγμα. Στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, ὁ Γαβριὴλ δὲν κρατᾷ κρίνον, πού εἶναι μιὰ αὐθαίρετη διακοσμητικὴ ἐπιπόνησις.

Τρίτον παράδειγμα. Σὲ διάφορες συνθέσεις, ὅπου τονίζεται κάποια δογματικὴ ἀλήθεια πῶς πολὺ ἀπὸ τὶς ἄλλες, ἕνα πρόσωπον ἢ μιὰ λεπτομέρεια σχετικὴ μ' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐξαιρεται ἀπὸ τὴν ἀποψι τῆς ὀπτικῆς προβολῆς. Ἔτσι, καθὼς σημειώνει ἕνας Ρώσος μελετητὴς τῆς ὀρθόδοξου εἰκονογραφίας, πολλὰ εἰκόνες τῆς Γεννήσεως τονίζουν τὸν ρόλον τῆς Θεομήτορος, πού σὰν ἐκπρόσωπος τοῦ ἀνθρώπινου γένους συγκατατέθηκε στὴ σωτηρία, μὲ τὸ νὰ παρουσιάξουν τὴν Παναγίαν ἐμφαντικὰ, εἴτε τοποθετῶντας τὴν στὸν κεντρικὸν χῶρον τῆς συνθέσεως εἴτε δίνοντάς τὴν σὸν σῶμα τῆς μεγαλύτερης διαστάσεως.

Καί τὸ τελευταῖο παράδειγμα. Ὅπως καὶ ὅσο προβάλλεται στὴ Γραφή ὁ Θεὸς Πατήρ, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴν εἰκονογραφία. Τὸν Θεὸ Πατέρα δὲν τὸν προβάλλει ἡ Γραφή παρὰ ἀναγωγικά, μέσῳ τῶν ἄλλων δύο προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος, πού χάρι σ' αὐτὴ τὸ ἀνθρώπινο γένος τὸν γνωρίζει κι' ἐπιστρέφει σ' αὐτόν. Ἔτσι, ποτὲ ἡ ὀρθόδοξος εἰκόνα δὲν τὸν ἐμφανίζει μόνο, ἀλλὰ μαζί μὲ τις ἄλλες δύο ὑποστάσεις καὶ πάντα μὲ μιὰ ἔντονη δόσι συμβολικότητος, πού ὑπογραμμίζει τὴν ἀπρόσιτη θέσι του, ὅπως εἶναι ἡ περίφημη παράσταση τῶν τριῶν ξένων τοῦ Ἀβραάμ, πού ὀφείλεται στὸν Ἀνδρέα Ρουμπλιώτη ἢ μιὰ ἄλλη εἰκόνα, πού ἔχει τὸν χαρακτηριστικὸν διακριτικὸ τίτλο «Πατρότης» καὶ παρουσιάζει μὲν ἄμεσα τὸν Θεὸ Πατέρα, ἀλλὰ ἀγκαλοφοροῦντα τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Πνεῦμα. (Ἀξίζει νὰ προστεθῆ, ὅτι, μὲ τὴν ἴδια συνέπεια, καὶ καμμιά ἑορτὴ δὲν εἶναι ἀφιερωμένη ἀποκλειστικά στὸ πρῶτο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος).

Ἀνάλογη εἶναι κι' ἡ αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ πραγματικότης πού διαπιστώνει κανεὶς στὴν ὑμνωδία, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιήσιν της καὶ τὸ μέλος της. Καὶ τὰ δύο ἀποσκοποῦν στὴ δημιουργία κατανύξεως καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένα ἀπὸ τὸ φυσιοκρατικὸ καὶ κοσμικὸ πνεῦμα κι' ἐξυπηρετοῦν μὲ ἀναγωγικὸ τρόπο τὴν κοινωνία τῆς θεότητος μὲ τὸν ἄνθρωπο, διατηρῶντας τὸν ἄνθρωπο μέσα στὸ κλίμα τῆς Γραφῆς. Ἄν ὁ ἱερός Δαμασκηνὸς χαρακτήρισε τὴν εἰκόνα ὡς διδακτικὸ μέσον, τὸ ἴδιο κι' ἀκόμα πιὸ πολὺ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ὑμνωδία, ἡ ὁποία, ἀνταποκρινόμενη στὸν δοξολογικὸ χαρακτήρα τῆς Θεολογίας, δὲν εἶναι παρὰ ἡ ὑψηλότερη ἄψις καὶ παράλληλα ἡ πιὸ δαψιλὴς καὶ καθημερινώτερη διοχέτευσις τοῦ δόγματος στὶς ψυχές. Εἶναι, ὅπως θαυμάσια σημειώνει ἕνας Ἕλλην θεολόγος τῶν ἡμερῶν μας, «ἡ πεμπτουσία τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας».

Μορφολογικὰ κι' οὐσιαστικὰ, ἡ ὑμνωδία εἶναι ἕνα πνευματικὸ φύραμα, πού ἡ ζύμη του δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴ Γραφή. Θαυμάζει κανεὶς σ' αὐτόν τὸν πλοῦτο, πού ἡ ἔκτασις, ὁ ὄγκος κι' ἡ πολυτροπία του δὲν ἀνακόπτονται ἀπὸ ὅρια, τὴν ἀκριβολογία καὶ τὴν ἀπεφθὴ πνευματικὴ γνησιότητα. Μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ τρισμέγιστο λεκτικὸ θησαύρισμα, ὅπου ἡ ἀνθρώπινη γλῶσσα φθάνει σὲ ἰλιγγιώδη ὕψη πνευματικότητος μὲ τὰ λιτότερα τῶν μέσων, μέσα

στό πιό αὐστηρὸ μοναστικὸ καὶ νοηματικὸ περίγραμμα, ἡ δυτικὴ ὑμνωδία δὲν μοιάζει παρὰ σὰν συλλάβισμα νηπίου.

Ἀξίζει κι' ἐδῶ νὰ ἀναφέρουμε ἕνα παράδειγμα, γιὰ νὰ δειχθῆ ὡς ποῦ φτάνει ἡ συνέπεια τῆς ὀρθοδόξου ὑμνωδίας πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ἀποκαλύψεως. Καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ εἶναι παρμένο ἀπὸ τῆ μελέτη τοῦ ἱεράρχου, ποῦ προαναφέραμε κι' ἀφορᾷ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου. Γράφει ὁ ἐπίσκοπος αὐτός: Ἄν καὶ παρέμεινε γιὰ λίγο, μετὰ τὴν ἔγερσί του, πάνω στὴ γῆ, ὁ Κύριος δὲν ἀνῆκε πλέον στὸν κόσμον. Ἡ σάρκα, ποῦ φοροῦσε, ἦταν πάντα ἡ δανεισμένη ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο Ἀδάμ, ἀλλὰ τώρα ἦταν μεταμορφωμένη, πνευματικὴ, ἔξω ἀπὸ τὶς ὑλικὲς συνθήκες καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ὁ ἀναστημένος, λοιπόν, Κύριος, ἐπειδὴ ἀνήκει πλέον στὸν πνευματικὸν κόσμον, δὲν εἶναι ὄρατος παρὰ πνευματικά. Γι' αὐτὸ κι' ἡ Ἐκκλησία, στὴν ἀρχὴ τοῦ Πασχαλίου Κανόνος, μᾶς καλεῖ μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὁψόμεθα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως Χριστὸν ἐξαστράπτοντα καὶ χαίρετε φάσκοντα τρανῶς ἀκουσόμεθα». Ἡ μακαριότης τῆς ζωῆς στὴν οὐράνιο βασιλεία ἐγκρατεῖται ἀκριβῶς στὴν πνευματικὴ θεωρία τῆς δόξης τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ καὶ στὴν κοινωνία μαζί του. Γι' αὐτὸ, ψάλλουμε (ὠδὴ ἡ'): «Δεῦτε ἐν τῇ εὐσήμερ ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως, βασιλείας Χριστοῦ κοινωνήσωμεν». Ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ἀκόμη παραμένουμε ἐδῶ κάτω κι' εἴμαστε ντυμένοι τῇ θνητῇ σάρκα, ἡ πνευματικὴ μας εὐτυχία στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι σὰν τὴν αὐγὴ τῆς ἀθάνατης ἡμέρας, εἶναι μιὰ ἀτελεῖς πρόγευσις τῶν μυστικῶν ἀπολαύσεων ποῦ μᾶς ἀναμένουν. Καὶ γι' αὐτὸ, ὁ Πασχάλιος Κανὼν καταλήγει μὲ τὴν εὐχή: «ὦ Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστέ· ὦ Σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις· δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον τοῦ μετασχεῖν ἐν τῇ ἐνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας σου».

Τὰ ἴδια, φυσικά, ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴ λειτουργικὴ εὐχολογία.

Ἡ ὀρθόδοξος ἀρχιτεκτονικὴ ὑπακούει στὰ ἴδια κριτήρια, πραγματοποιῶντας, κυρίως μὲ τὸν τροῦλλον, τὴ συνάντησι τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν πιστό, κατεβάζοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὸν οὐρανὸ γύρω ἀπὸ τὸν πιστό, καὶ δημιουργῶντας ἔτσι ἕνα περιβάλλον κοινωνίας

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αίδεσ. Δημήτριον Κόκκαλην, Στεφανόβουον. Διά τήν εξαγοράν θά πρέπει νά πληρώσετε διά κάθε μῆνα εξαγοραζομένης ὑπηρεσίας 5% ἐπὶ τῶν σημερινῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν σας. Νά ὑποβάλετε αἴτησιν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., μέσῳ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως σας καὶ νά ζητήτε τὴν εξαγοράν τῆς πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐφημεριακῆς σας ὑπηρεσίας, ἥτοι ἀπὸ τῆς 25ης Μαρτίου 1928 μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1930. Διά νά λάβετε πλήρη σύνταξιν θά πρέπει νά παραμείνετε ἀκόμη τρία ἔτη, ἐφ' ὅσον βεβαίως δὲν συμπληρώνετε ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας σας. — Αὶδεσ. Σπυρ. Ρηγόπουλον, Ἀγ. Δέκα Κερκύρας. Τὴν εξαγοράν δὲν δύνασθε νά τὴν κάμετε πλέον τώρα, διότι ἤδη ἔχετε καταστή συνταξιοῦχος. Ἐλπίζομεν ὅτι θά ἔχετε ἤδη λάβει τὰ σχετικὰ ποσά. — Αὶδεσ. Π. Πατερᾶκην, Κίσσαμον. Ἐὰν ἐξέλθετε διὰ λόγους ὑγείας μετὰ τὴν 31/11/1960 θά λάβετε ὡς σύνταξιν περὶ τὰς 770 δραχμὰς μηνιαίως, ἐφ' ἅπαξ δὲ περὶ τὰς 16.000 δραχμὰς. Προὔπηρεσίαν δὲν ἔχετε πρὸς εξαγοράν, ἐκτὸς ἐκείνης καθ' ἣν ὑπηρετήσατε ὡς Διάκονος. Ἡ ὑπηρεσία ὅμως αὕτη εξαγοράζετε μόνον ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ διακοικῆς ὑπηρεσίας εἰς νόμῳ προβλεπομένην θέσιν (ὄργανικὴν). Αὶδεσ. Γεώργιον Δ., Τὸ ζήτημα ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου σας. Διά τὴν μετάθεσιν ἀπαιτεῖται ἐγκρισίς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἣτις παρέχεται ἐφ' ὅσον συντρέχουν αἱ προϋποθέσεις τοῦ νόμου καὶ ἐζητήθη τοῦτο ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Τὰ ἀνήλικα τέκνα δὲν δικαιοῦνται συντάξεως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἠσφαλισμένου δὲν κληρονομεῖται ἡ σύνταξις του, ἀλλὰ ἡ πρεσβυτέρα καὶ ἐκ τῶν τέκνων τὰ ἄγαμα θῆλεα καὶ τὰ ἀνήλικα ἄρρενα ἔχουν αὐτοτελὲς δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως. Διά τὴν εξαγοράν πρέπει νά ὑποβάλετε αἴτησιν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε μέσῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως σας. Δι' ἕκαστον

~~~~~
 τῶν ἄνω μετὰ κάτω, ποῦ εἶναι τὸ κεντρικὸ αἶσθημα τῆς ὀρθοδόξου λατρείας.

Τέλος ἡ λειτουργικὴ κινησιολογία, ὅπως τὴν ἀνέπτυξαν κί' ἐμβάθυναν σ' αὐτὴ οἱ μεγάλοι βυθοσκόποι τῆς σημασιολογίας της, σὰν τὸν Γερμανὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀποκαλύπτεται ἐξ ἴσου βασισμένη στὰ κριτήρια, ποῦ προαναφέραμεν καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀναγωγικὰ νοήματα.

Θὰ μπορούσε, ἔτσι, νά τὴ χαρακτηρίση κανεῖς, χωρὶς νά πέση καθόλου ἔξω, σὰν ἓνα ἀπλὸ καὶ κινούμενο σύμβολο πίστεως, σὰν τὸν ἔμψυχο παλμὸ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

ΑΚΥΛΑΣ

μῆνα ἐξαγοραζομένης ὑπηρεσίας καταβάλλεται ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ 5% τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν, τὰς ὁποίας λαμβάνετε σήμερον. Ἡ ἐξαγορὰ δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὴν διετίαν, διότι ἐσεῖς ἔχετε μόνον δύο ἔτη ἐφημεριακῆς ὑπηρεσίας πρὸς ἐξαγοράν, ἦτοι τὸ διάστημα ἀπὸ 10/3/1928 μέχρι 10/3/1930. Ἡ διακοικὴ ὑπηρεσία σας, ἐφ' ὅσον ὡς γράφετε διηλύθη εἰς Ἰ. Νάον, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν προβλέπεται θέσις διακόνου, δὲν δύναται νὰ ἐξαγορασθῇ.—Ἐφ η μέ ρ ι ο ν ν ή σ ο υ Κ. Ἐχομεν γράφει κατ' ἐπανάληψιν, ὅτι ἡ διάνυομένη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὀρίου ἡλικίας ὑπηρεσία δὲν ἀποτελεῖ χρόνον συντάξιμον. Ἐπομένως δὲν αὐξάνεται ἡ σύνταξις διὰ τῆς παραμονῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐφ' ἅπαξ. Ἡ σύνταξις ἐπομένως θὰ ὑπολογισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐτῶν ὑπηρεσίας, τὰ ὁποῖα ἔχετε μέχρι συμπληρώσεως τοῦ 75οῦ ἔτους. Ὁ ἐφημέριος καὶ ἂν παρέργως ἀσχολεῖται μὲ τὴν γεωργίαν δὲν νομίζομεν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τύχῃ ἀγροτικῆς συντάξεως, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ψιφισθέντος νόμου. Αὐτὴν τουλάχιστον τὴν ἐντύπωσιν ἔχομεν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀναπροσαρμογῆς, πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη ἰσχύει μόνον διὰ τὰ ταμεῖα τὰ ὑπαγόμενα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἑργασίας, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλα Ὑπουργεῖα, ὡς τὸ τῆς Παιδείας. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κῶλυμα νὰ μὴ ὑπῆρχε πάλιν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, διότι δὲν συντρέχουν αἱ λοιπαὶ προϋποθέσεις τοῦ νόμου. Διὰ τὴν ἐξαγοράν γράφομεν ἀνωτέρω ἰσχύουν τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σας περίπτωσιν. Διὰ τὴν προμήθειαν τῶν βιβλίων ἀπευθυνθῆτε εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι. Εὐαγγέλια δὲν ἐτυπώθησαν ἀκόμη. Οἱ ζητηθέντες τόμοι «Ἐφημερίου» ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἄρχιμ. Γεωργίου Δελέγκα, Πνευματικοὶ αὐτοέλεγχοι.—Ἄρχιμ. Ἰγνατίου Πουλoupάτη, «...Ἐτοιμάσατε τὴν φάτνην».—X., Ἀδελφικὰ Γράμματα.—Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ σχέσις τῆς Μωσαϊκῆς Ἐξαήμερου καὶ τῆς Ἐπιστήμης.—Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μετφρ. Θεοδ. Σπεράντσα).—Βασ. Ἡλιάδης, Ὁ δρόμος πρὸς τὸν τόπον τοῦ μυστηρίου. Ἡ χριστιανικὴ σκέψις εἰς τὴν φάτνην.—Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» (Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη).—Ἀκόλα, Τί εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία—Οἱ ἐκκλησιαστικῆς τέχνης.—Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ὀδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασίου 1. Ἀθῆναι.